

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra aplikované fyziky a techniky

Diplomová práce

Přírodní materiály v předmětu Pracovní činnosti na 1. stupni venkovské ZŠ

Vypracoval: Martina Bartošová
Vedoucí práce: PhDr. Eva Roučová Ph.D
České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma Přírodní materiály v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni venkovské ZŠ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Poděkování:

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce paní PhDr. Evě Roučové Ph.D za motivaci, velkou trpělivost, spolupráci, cenné rady a mnoho času, který mi věnovala během celého období zpracování této diplomové práce.

Poděkování patří paní ředitelce Mgr. Janě Stejskalové a mým kolegům ze Základní školy v Malontech, kteří mi umožnili uskutečnit mé didaktické náměty.

Zároveň děkuji mé rodině za oporu během celého studia.

Abstrakt

Tématem diplomové práce je „Přírodní materiály v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni venkovské ZŠ. V úvodu jsou vymezeny cíle a úkoly diplomové práce. Teoretická část je věnována pojetím, cílům a výstupním kompetencím v technické a environmentální výchově na 1. stupni. Zabývá se popisem známých i méně známých přírodnin a charakteristikou různých pracovních technik při práci s přírodními materiály. Nedílnou součástí teoretické části je popis venkovské základní školy v obci Malonty. V praktické části je navrženo deset didaktických námětů pro práci s přírodními materiály. Některé z nich byly realizovány v praxi a jejich efektivita byla ověřována formou dotazníků pro děti.

Klíčová slova: Člověk a svět práce, environmentální výchova, primární technická výchova, přírodní materiály, plody keřů a stromů, rostliny, plody, nerosty, zbytky a produkty živočichů.

Abstract

The theme of this diploma thesis is Natural materials in the subject of Craft at primary school (at the first level of the elementary village school). The aims and tasks of the diploma thesis are defined in the introduction. The theoretical part is devoted to concepts, goals and output competences in technical and environmental education at the first level. It deals with the description of well-known and lesser-known nature materials and the characteristics of various natural techniques when working with natural materials. The description of the elementary school in the village of Malonty is the integral part of the theoretical text. In the practical part, ten didactic themes for working with natural materials are proposed. Some of them were realized in practice and their effectiveness was verified through questionnaires for children.

Key words: Man and the world of work, environmental education, primary technical education, natural materials, fruits of shrubs and trees, plants, fruits, minerals, remains and products of animals.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. CÍLE A ÚKOLY DIPLOMOVÉ PRÁCE	9
1.1. Cíle teoretické	9
1.2. Cíle praktické.....	9
1.3. Cíle empirické.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
2. TECHNICKÁ VÝCHOVA.....	11
2. 1. Technická výchova na 1. stupni ZŠ a její význam	11
2. 2. Složky primární technické výchovy, podle E. Roučové.....	11
2. 3. Cíle a klíčové kompetence.....	14
2. 4. Očekávané výstupy v oblasti Člověk a jeho práce.....	15
3. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA.....	20
3. 1. Environmentální výchova, její pojetí a cíle.....	20
3. 2. Klíčové kompetence a metody ekologické a environmentální výchovy	22
4. PŘÍRODNÍ MATERIÁLY	23
4. 1. Přehled, vlastnosti a využití přírodních materiálů	24
4. 1. 1 Přehled materiálů z keřů a stromů.....	24
4. 1. 2 Přehled materiálů z rostlin.....	33
4. 1. 3 Přehled materiálů z nerostů.....	37
4. 1. 4 Zbytky a produkty živočichů	37
4. 2. Vlastnosti přírodních materiálů a jejich využití v pracovních činnostech	38
4. 3. Pracovní techniky při práci s přírodními materiály	39
4. 3. 1 Metody vyučování v pracovních činnostech	39
4. 3. 2 Nástroje, nářadí a pomůcky při těchto činnostech	41
4. 3. 3 Konkrétní pracovní činnosti s přírodninami	41
5. OBEC MALONTY	42
5. 1. Malonty - součást Novohradských hor	43
5. 2. Historie obce	44
5. 3. Obyvatelstvo	46
5. 4. Zemědělství a lesy	46
5. 5. Průmysl a sport.....	46

5. 6. Zdravotnictví a služby.....	47
5. 7. Kultura	47
5. 8. Atraktivita a potencionály cestovního ruchu	47
6. ZÁKLADNÍ ŠKOLA V MALONTECH	48
6. 1. Historie ZŠ	48
6. 2. Současnost	49
7. PRAKTICKÁ ČÁST.....	52
7. 1. Lodičky z kůry	52
7. 2. Podzimáci	63
7. 3. Had z podzimních listů	70
7. 4. Vánoční ozdoba	74
7. 5. Výroba svíček	81
7. 6. Stavění ze sněhu.....	85
7. 7. Sovičky.....	90
7. 8. Pletení pomlázky	96
7. 9. Malování vajíček.....	101
7. 10. Panenka z lýka	107
ZÁVĚR.....	112
ZDROJE	115

ÚVOD

Již mnoho let učím na venkovské škole v Malontech. Za tu dobu jsem měla možnost vyučovat všechny předměty na 1. stupni, některé i na 2. stupni. Mohla jsem pozorovat postupnou proměnu dětí i učitelů a různé změny v požadavcích na děti i na učitele během dvou desítek let. Dále pak postoje ředitelů a také rodičů. Pro vedení školy i učitele je velmi těžké stále sledovat a přizpůsobovat svou práci požadavkům doby, ve které děti žijí a ve které se budou muset v dospělosti uplatnit a samozřejmě uživit. Vidím, jak děti hravě zvládají nové typy mobilních telefonů, nové programy na počítačích a znají i nové způsoby, jak získat potřebné informace. Zároveň sleduji, že i děti z vesnice mají méně znalostí o přírodě, i když ji mají za domem. Proto se v naší škole snažíme výuku propojovat s přírodou různými projekty, vycházkami nebo jen výukou venku. Vždyť čtení na louce, zpěv pod lípou, běh lesem anebo sledování živočichů v rybníku, má svůj půvab a děti se učí přírodu poznávat a mít rády. Snažíme se v nich vypěstovat kladný vztah a postoj ke všemu živému i neživému, zároveň se děti učí přírodu chránit a učí se prospěšnými pracemi pomáhat.

Každá škola si může přizpůsobit svůj Školní vzdělávací program svým potřebám a možnostem. Na venkově snadněji zařadíte do školní výuky činnosti spojené s přírodou a s přírodními materiály. Pro děti bývá tato forma výuky zajímavější a pestřejší. Vždy záleží na učitelích, jak dokážou prostředí, ve kterém žijí, vhodně a efektivně využít ve vyučování.

V mé práci se budu zabývat pojetím, cíli a výstupními kompetencemi v technické a environmentální výchově RVP ZV pro žáky na 1. stupni. Dále popíši některé známé i méně známé přírodniny, jejich využití a různé pracovní techniky. V poslední teoretické části představím naši obec Malonty a naši základní školu.

V praktické části vypracuji deset různých, didakticky zpracovaných námětů pro práci s přírodninami. Některé z nich budu ověřovat přímo v praxi, hovořit o nich s dětmi i kolegy. Cílem těchto námětů bude zaujmout žáky i učitele, nabídnout různorodé činnosti, naučit se využívat a zároveň chápat a chránit přírodu a její

produkty. Při těchto činnostech nebude kladen důraz na konečný výrobek, ale na samotné činnosti žáka, při kterých se formuje jejich osobnost, estetické vnímání, manuální zručnost a získávají nové poznatky o přírodních materiálech, nástrojích a pracovních postupech. Tyto činnosti přispívají k toleranci mezi dětmi a zlepšení vztahů v kolektivu. Ráda bych ukázala žákům i učitelům, že příroda je stále kolem nás, snadno dostupná, můžeme v ní odpočívat, můžeme ji osahávat, poslouchat a na chvíli zapomenout na hektický a uspěchaný svět kolem nás. Lidé jsou pak k sobě ohleduplnější, umí pomoci jeden druhému a umí si lépe poradit v problémových situacích.

1. CÍLE A ÚKOLY DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je vypracování výukových námětů do předmětu Pracovní činnosti na 1. stupni, které budou zaměřeny na využití různých přírodních materiálů, na rozvoj technických dovedností a technického myšlení v prostředí venkovské školy.

Dílčí cíle k dosažení tohoto hlavního cíle lze charakterizovat v rovině teoretické, praktické a empirické.

1.1. Cíle teoretické

1. Důkladně prostudovat odbornou literaturu, která se týká práce s přírodními materiály ve výuce a zabývá se didaktickým zpracováním výukových námětů.
2. Význam, cíle a výstupní kompetence technické a pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ v RVP pro základní školy, zejména v oblasti Člověk a jeho práce, vztah člověka k životnímu prostředí. Pojetí, cíle a výstupní kompetence v environmentální výchově podle RVP.
3. Přehled, vlastnosti a využití různých přírodních materiálů, které lze použít v Praktických činnostech na 1. stupni primární školy. Charakterizovat některé pracovní techniky při práci s přírodními materiály, které mohou učitelé využít i v jiných mimoškolních činnostech.
4. Charakteristika venkovské školy v obci Malonty.

1.2. Cíle praktické

1. Technické a didaktické zpracování nejméně deseti námětů s využitím přírodních materiálů v Pracovních činnostech na 1. stupni, možnosti získání těchto materiálů v přírodě (výhody venkova).
2. Ověření některých výukových námětů v praxi, včetně pořízení fotodokumentace.

3. Hodnocení zkušeností získaných při realizaci těchto námětů, výhody a nevýhody, postoje žáků, zpětná vazba, kvalita a další využití výsledné práce v mimoškolních činnostech.

1.3. Cíle empirické

1. Zjistit efektivitu navržených námětů a dosažení cílů výuky u vybraných didaktických námětů u dětí.

2. Konstrukce pracovních listů ke zjišťování této efektivity.

3. Provést didaktickou analýzu výsledků.

TEORETICKÁ ČÁST

2. TECHNICKÁ VÝCHOVA

2. 1. Technická výchova na 1. stupni ZŠ a její význam

„Technika je součástí všech oblastí lidského konání. Je tedy nezbytné, aby naše společnost respektovala tyto zákonitosti při koncipování školského systému.“ Technicky vzdělávat nové generace dětí není a nebude jednoduchá záležitost. Historie nám říká, že rozvoj každé společnosti je závislý na úrovni vědy, technologie, techniky a výroby. Závisí také na schopnosti formovat a respektovat všelidské a morální hodnoty. (Honzíková, 2007, s. 6)

Po mnoho let je různým způsobem zařazována technická výchova do základní výuky na 1. stupni ZŠ. Objevuje se v různých předmětech. Avšak její cíle a význam se časem mění. Společnost má v dnešní době na mladé lidi jiné nároky a požadavky než tomu bylo před několika lety. Je to způsobeno velkým rozvojem vědy a techniky, používáním nových propracovaných strojů a přístrojů. Na školách se více propaguje informatika a práce s počítači na úkor klasické práce s různými materiály. Je stále více opomíjen rozvoj manuální zručnosti a dovednosti. Rozvíjet technickou gramotnost je důležité po všech stránkách již od raného dětství. Na to se zaměřuje primární technická gramotnost. (Honzíková, 2007, s. 6-7)

2. 2. Složky primární technické výchovy, podle E. Roučové

➤ **„Kognitivní**

- *Poznatky o vlastnostech materiálů: textil, papír, dřevo jsou savé; papír lze dobře trhat, lze ho stříhat nůžkami; pomocí lepidla lze spojit i více vrstev; Herkules lepí dřevo, textil, papír...hned nezasychá a po vytvrzení je průhledný; apod.*
- *Poznatky o náradí, nástrojích a pomůckách: nůžkami lze hodně materiálů stříhat, ale jestliže jsou nůžky tupé, materiál se trhá, je nutná údržba; existují nůžky pro leváky; apod.*

- *Poznatky vyplývající z různých technologií: je nutné propracování hlíny, aby předmět při vypalování nepraskl; lepidlo se nanáší vždy na suchý a čistý povrch; při nanášení barvy na lak musí být nutně již suchý; výsledek práce záleží vždy na tom, zda je dodržen technologický postup.*
- *Technická terminologie: názvy používaných technik, dílčích operací, náradí a jejich druhů, pomůcek, nástrojů, materiálů, řemesel, technických objektů; stavebních slohů; objevů, vynálezů....*
- *Poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny: různá rizika při práci s materiály, náradím, nástroji a pomůckami; rizika prostředí na exkurzi; ekologické nakládání s materiály apod.*
- *Podoba prevence při práci s různými materiály, náradím, pomůckami; při pobytu v neznámém prostředí*
- *Podoba 1. pomoci při práci s různými materiály, nástroji, pomůckami; při pobytu v neznámém prostředí, ve specializované učebně*

➤ **Psychomotorická**

- *Osvojení si celého systému technologických kroků (techniky)*
- *Osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických činností (rovné a přesné stříhání; obkreslení šablony a vystřížení různých tvarů; spojování dřeva lepením, hřebíky; různé povrchové úpravy dřeva, papíru, hlíny; příprava těsta k modelování, čtení a porozumění grafických předloh, vytváření mentální představy o činnosti...)*
- *Osvojení a rozvoj psychomotorických oblastí: jemná, hrubá motorika; plošná a prostorová představivost; čistota a pečlivost provedení...)*

➤ **Afektivní složka**

- *Ekonomické postoje: nakládání s časem; uspořádání pracovního místa; neplýtvání s materiálem, ekonomická dostupnost materiálů a pomůcek, recyklace*
- *Ekologické postoje: preference přírodních materiál, likvidace zbytků materiálů bez ekologické zátěže;*

- *Estetické postoje: povrchové úpravy, volba materiálu s ohledem na účel předmětu a estetiku; výhodnost pečlivé povrchové úpravy; vkusná kombinace barev a materiálů...*
- *Sociální rozvoj: úcta k práci druhých a k práci předchozích generací; spolupráce ve skupině; pomoc druhým, podpora vztahů v rodině (obdarování); komunikace mezi žáky a žáky a učitelem; komunikace s technickým odborníkem; ohleduplnost při práci, nutnost přípravy na práci...*
- *Osobnostní rozvoj: ochota a vůle být v technice aktivní (bariéry, strachy, předsudky); bezpečnostní a hygienické postoje (pracovní oděv, uspořádání pracovního místa, údržba nástrojů, rizika...); vztah k regionu a jeho historii, technickým a industriálním památkám; ocenění významu techniky; nutnost znalosti rizik při neznalém a nedbalém zacházení s technikou; ocenění významu technologické kázně;*
- *Ocenění a význam pracovní vytrvalosti, pečlivosti, originality, flexibility, fluence, propracovanosti...“(Roučová ,s. 11-12)*

Všechny složky jsou důležité pro formování a rozvoj technické gramotnosti u žáků na základní škole. Učitel by měl vhodně a smysluplně využívat tyto složky při technické výchově.

Technická výchova spadá podle RVP ZV do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Tato oblast obsahuje stručnou charakteristiku, kontinuitu a propojení 1. a 2. stupně. My se budeme zabývat jen obsahem pro 1. stupeň (cíle, obsah, očekávané výstupy a klíčové kompetence).

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce je specifická tím, že se zabývá skutečným životem, praktickými činnostmi ve škole i mimo školu. Má rozvíjet technické dovednosti a schopnosti žáků ve všech směrech a připravovat je na budoucí život. Učitel musí brát zřetel na to, že děti mají různé zájmy, schopnosti, dovednosti a musí volit činnosti přiměřené jejich věku. Měl by dětem umožnit nahlédnout do různých oborů lidské činnosti a vést je ke správné profesní a životní orientaci. (RVP ZV,2017, s. 104)

2. 3. Cíle a klíčové kompetence

Každá práce, kterou člověk vykonává, by měla mít svůj cíl. Z mnoha cílů, kterých můžeme dosáhnout, je například vytvoření určitého výrobku, získání nových informací, poznávání nových lidí, upevňování již získaných znalostí a dovedností, nebo jen získat příjemné pocity. To vše se odvíjí podle druhu právě vykonávané práce. Některé tyto cíle stanovuje například RVP, učitel, nebo sám žák a jiné si třeba ani neuvědomujeme.

V RVP ZV se vzdělávací oblast **Člověk a svět práce** cíleně zaměřuje na: *„Praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělávání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti. Tím se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejich určitou protiváhou. Je založena na tvůrčí myšlenkové spoluúčasti žáků. Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že vede žáky k:*

- *pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce*
- *osvojení základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí*
- *organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů, náradí a pomůcek při práci i v běžném životě*
- *vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů, k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku*
- *poznání, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka*
- *autentickému a objektivnímu poznávání okolního světa, k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí*
- *chápaní práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení*
- *orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění,*

pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci.“
(RVP ZV, str. 104)

Na 1. stupni základní školy jsou děti otevřené všemu novému, rády poznávají nové věci, přístroje, pracovní postupy a materiály. Učitel by měl umět podchytit tento zájem a rozvíjet jejich gramotnost všemi směry. Měl by volit pracovní činnosti tak, aby děti práce bavila a měla jasný cíl.

Vyučovací cíle významně ovlivňují smysluplnost vyučování a jejich stanovení, znalost a dosahování má pro žáky i učitele důležitý motivační význam. Jak uvádí J. Honzíková: *„Každý učitel pracovní výchovy by měl pracovat s uvedenými cíli a vnímat je následovně:*

- *každá činnost žáka by měla vést k cíli, který má žák před očima a kterého si přeje dosáhnout*
- *každý cíl by měl být pro žáka dosažitelný a měla by se posilovat jeho důvěra, že cíle může skutečně dosáhnout*
- *každý žák by měl mít možnost sám posoudit, zda se k cíli blíží či nikoliv*
- *žák, který se učí, by měl mít pocit, že se k cíli přibližuje*
- *cíle by měly přesahovat stěny třídy a měly by být významné pro žáka i mimo školu*
- *cíle s větší perspektivou jsou významnější, protože pomáhají překlenout nepřítažlivé dílčí cíle*
- *čím více se k cíli přibližujeme, tím přitažlivější by měl být“*(Honzíková, 2015, s. 66)

2. 4. Očekávané výstupy v oblasti Člověk a jeho práce

Tato oblast je rozdělena na 1. stupni na čtyři tematické okruhy:

- a) Práce s drobným materiálem
- b) Konstrukční činnosti
- c) Pěstitelské práce

d) Příprava pokrmů

Záleží na různých okolnostech, jak jsou očekávané výstupy plněny (např. vybavení školy, technická zdatnost a kreativita učitele, možnosti získání vhodných materiálů a podobně). Každá základní škola si ve svém školním vzdělávacím programu stanoví přesnější cíle a výstupy v jednotlivých okruzích.

ad a) práce s drobným materiálem

Mezi drobný materiál lze zařadit spoustu různých věcí. Jedním z nejoblíbenějších materiálů, obzvláště na podzim, bývají přírodniny. Malí žáci si rádi hrají s různými plody, větvičkami a listy, rádi z nich tvoří různé dekorace a výrobky. Při těchto činnostech si vyhrají a rozvíjí zejména technickou gramotnost a kreativitu. V mé praktické části budu u dětí rozvíjet a plnit nejvíce tyto výstupy. V RVP jsou výstupy vypsány takto:

Očekávané výstupy – 1. období (1. a 2. třída)

Žák

- *vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů*
- *pracuje podle slovního návodu a předlohy*

Očekávané výstupy – 2. období (3., 4. a 5. třída)

Žák

- *vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu*
- *využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic*
- *volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu*
- *udrhuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úraze*

Učivo

- *vlastnosti materiálu (přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.)*
- *pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití*
- *jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce*
- *lidové zvyky, tradice, řemesla*
(RVP ZV, s. 105)

ad b) konstrukční činnosti

Už od útlého věku děti stavějí kostky, či skládají různé stavebnice. Tím se zpočátku rozvíjí hrubá a později i jemná motorika. V mladším školním věku je třeba dále tyto činnosti rozvíjet a volit vhodné pomůcky. Naučit děti postupovat podle návodů a umět zapojit i svou kreativitu, využívat různé stavebnice (u nás se využívají např. Merkur, Cheva, Lego, trojrozměrné puzzle a další). Podle RVP by měly děti zvládnout toto:

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

- *zvládá elementární dovednosti při práci se stavebnicemi*

Očekávané výstupy – 2. období

- *provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž*
- *pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu*
- *dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu*

Učivo

- *stavebnice (plošné, prostorové, konstrukční), sestavování modelů*
- *práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem*

(RVP ZV, s. 106)

ad c) pěstitelské práce

Na venkově má většina rodin za domem zahradu a něco pěstují. Školy mívají různé přírodní koutky či školní zahrady, kde se mohou žáci naučit pěstovat anebo pozorovat rostliny. V mé praktické části budou děti pozorovat růst nebo zrání některých rostlin a dozví se mnoho poznatků o jejich pěstování. Výstupy podle RVP jsou tyto:

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

- *provádí pozorování přírody, zaznamenává a zhodnotí výsledky pozorování*
- *pečuje o nenáročné rostliny*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

- *provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování*
- *ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny*
- *volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní*
- *dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu*

Učivo

- *základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo*
- *pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.)*
- *pěstování pokojových rostlin*
- *rostliny jedovaté, rostliny jako drogy, alergie*
(RVP ZV, s. 106 - 107)

ad d) příprava pokrmů

Naučit se správně stolovat, připravit jednoduchou tabuli, či jednoduchý pokrm patří v dnešní době k běžné činnosti. Děti se jednoduchou formou učí tyto činnosti ve školních kuchyňkách. Pokud kuchyňku nemají, mohou si vše připravit, nacvičit a využít různé obrázky a pomůcky ve třídě. Výstupy pro tuto složku znějí takto:

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

- *připraví tabuli pro jednoduché stolování*
- *chová se vhodněji při stolování*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

- *orientuje se v základním vybavení kuchyně*
- *připraví samostatně jednoduchý pokrm*
- *dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování*
- *udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni*

Učivo

- *základní vybavení kuchyně*
- *výběr, nákup a skladování potravin*
- *jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování*
- *technika v kuchyni- historie a význam“ (RVP ZV, s. 107)*

3. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

3. 1. Environmentální výchova, její pojetí a cíle

V dnešní době se environmentální a ekologická výchova zařazuje do všech aktivit spojených s přírodou. Lidstvo přišlo na to, že pokud se budeme chovat k přírodě nešetrně a ničit ji, za několik desítek let to může negativně ovlivnit život člověka a všechno živé na Zemi. (Horká, 1996)

Praktická část diplomové práce bude tedy také zaměřena tímto směrem. Budeme se snažit nenásilnou formou vštípit si kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí.

„Environmentální výchova je povinná součástí základního vzdělávání a musí být součástí jednotlivých vzdělávacích předmětů na úrovni školního vzdělávacího programu. Může být i jako samostatný předmět. U environmentální výchovy jde zejména o formování pozitivního vztahu k přírodě, k životnímu prostředí s důrazem na etické aspekty vztahu člověka k prostředí.“ (Kopp, s. 8)

Průřezové téma **Environmentální výchova** umožňuje podle RVP ZV sledovat a uvědomovat si postupně se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, občanských, hledisek časových a prostorových, i možnosti různých realizací řešení environmentálních problémů. Vede jedince k účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků. Podle RVP ZV se zařazuje do **vzdělávacích oblastí**:

- **Člověk a jeho svět**
 - utváření elementárního pohledu na okolní přírodu a prostředí
 - pozorování, vnímání a hodnocení jednání lidí
 - osvojí si základních dovedností a návyků aktivního odpovědného přístupu k prostředí
- **Člověk a příroda**
 - pochopení základních přírodních zákonitostí, ekosystémů, biosféry
 - zachování podmínek života při získávání zdrojů surovin a energie

- **Člověk a společnost**
 - souvislosti mezi ekologickými, ekonomickými a sociálními jevy
- **Člověk a zdraví**
 - vliv prostředí na zdraví
- **Informační a komunikační technologie**
 - využívat informační techniku ke zjišťování aktuálních informací o stavu prostředí
 - hledat způsoby řešení ekologických problémů
 - navazovat kontakty v této oblasti a vyměňovat si zkušenosti a informace
- **Umění a kultura**
 - poskytuje příležitosti k zamyšlení vztahu člověka a přírody
- **Člověk a svět práce**
 - realizuje se pomocí pracovních aktivit ve prospěch životního prostředí
 - poznává význam a role různých profesí ve vztahu k životnímu prostředí (RVP ZV, 2017, s. 135-136)

*„Environmentální výchova je členěna do **tematických okruhů**, které umožňují pochopení problematiky vztahů člověka a životního prostředí. Vede žáky k uvědomění si základních podmínek života a odpovědnosti současné generace za život v budoucnosti.“*

- **Ekosystémy**
- **Základní podmínky života**
- **Lidské aktivity a problémy životního prostředí**
- **Vztah člověka k prostředí** (RVP ZV, 2017, s. 137-138)

V mé praktické části budou děti poznávat různé přírodní zákonitosti, budou se učit rozumět, vnímat a chránit okolní přírodu.

Pro environmentální výchovu byly stanoveny klíčové kompetence, které by měly být plněny v různých předmětech na základní škole.

3. 2. Klíčové kompetence a metody ekologické a environmentální výchovy

Klíčové kompetence jsou souhrn různých schopností a dovedností, které by měli žáci získat za celou dobu školní docházky. Měly by být obsaženy ve výuce všech předmětů. (RVP ZV, 2017, s. 10)

Kompetence environmentální výchovy se společně s ekologickou výchovou zaměřují na vztah člověka k přírodnímu i umělému životnímu prostředí. Na základě těchto dvou zdrojů jsou pro ZŠ (1. i 2. stupeň) vymezeny tyto klíčové kompetence:

- *„Význam spolupráce a komunikace při řešení problému.*
- *Místní prostředí, specifické problémy v péči o životní prostředí v regionu, stav a problémy životního prostředí v ČR.*
- *Základní pojmy a procesy v oblasti životního prostředí.*
- *Vývoj vztahu člověka a přírody v minulosti a budoucí perspektivy.*
- *Různé pohledy na postavení člověka v přírodě a z nich vyplývající hodnotové orientace.*
- *Globální souvislosti a problémy.*
- *Vztahy mezi ekonomickým rozvojem a životním prostředím, principy udržitelného rozvoje.*
- *Možnosti/nástroje ochrany prostředí a udržitelného způsobu života, zapojení do ochrany prostředí.“(Ziegler, Lišková, s. 146-147)*

Environmentální a ekologická výchova se vyučuje v různých předmětech a různými didaktickými metodami.

V předmětech prvouka, vlastivěda a přírodověda se žáci seznamují se základními zákonitostmi přírody, získávají nové znalosti o rostlinách a zvířatech žijících v naší oblasti. Poznávají rozmanitost a proměnlivost živé i neživé přírody. Učí se pozorovat okolní krajinu a sledovat vliv lidské činnosti na přírodu. Snaží se přispět k ochraně a ke zlepšení našeho životního prostředí. Dále se environmentální

a ekologická výchova objevuje v předmětech pracovní činnosti, výtvarná výchova a dalších.

Metody pro tyto výchovy využívají většinou výchovu prožitkem nebo zkušeností. Bezprostřední kontakt s prostředím, přírodninou a aktivní práce děti velice baví a nejlépe tak získávají nové poznatky a dovednosti.

Příklady typických metod

- Terénní výuka, přírodovědná pozorování, monitorování stavu jednotlivých složek životního prostředí, práce na školním pozemku, problémová a projektová výuka, simulační hry a simulace, řízené diskuze, praktické činnosti v ochraně přírody a péči o životní prostředí, práce s přírodními materiály a jiné tvořivé činnosti, smyslové vnímání přírody.

Příklady organizačních metod

- ekologické a environmentální výukové programy (krátkodobé, pobytové) poskytované středisky EV, projektová výuka, školní projekty

„U mladších žáků je vhodné vybírat metody s konkrétním pozitivním tématem a zaměřit se na rozvoj citového a estetického vnímání.“

(Ziegler, Lišková, s. 146-147)

4. PŘÍRODNÍ MATERIÁLY

Za přírodní materiál považujeme vše, co nám dává příroda. Patří sem rostlinné, živočišné a nerostné materiály. Získáváme je sběrem, některé si můžeme sami vypěstovat. Mohou to být i zbytky po zpracování některých užitkových rostlin. Jejich zpracováním, pokusy a pozorováním se učí děti nejen technické zručnosti, ale poznávají jejich vlastnosti, původ a užitek. Využívají se také v lidové tvorbě pro vytváření zvykoslovných předmětů. Můžeme je použít v přirozeném stavu nebo

se před vlastní tvorbou upravují (např. sušení a žehlení listu a slámy, barvení, namáčení apod.). (Honzíková, 2006, s. 7-8)

Práce s těmito materiály také úzce souvisí s estetickou a výtvarnou výchovou. Při práci je důležité dodržovat bezpečnost a hygienu, nevybírat jedovaté a alergii vyvolávající materiály, přihlížet k věku, technické gramotnosti dětí a k jejich zkušenostem. Při sběru a získávání těchto materiálů mohou žáci i učitelé sledovat různé biologické procesy a změny v přírodě a mohou si uvědomit důležitost propojení člověka a přírody.

4. 1. Přehled, vlastnosti a využití přírodních materiálů

Přírodních materiálů je nekonečně mnoho, záleží na oblasti, kde žijete a jaké máte možnosti k jejich získání. Zde uvádím některé z nich.

4. 1. 1 Přehled materiálů z keřů a stromů

- **kaštany** (plody jírovce maďalu)

JÍROVEC MAĎAL

Ostatní názvy: kaštan, kaštan koňský, divoký kaštan, jírovec obecný

Obr. 1. Kaštany (archiv autorky)

Jírovec maďal je natolik známý strom, že jej není třeba představovat. Nejčastěji zdobí městské parky nebo lemuje celé cesty. Tento mohutný strom dorůstá do výšky okolo 15 m. Robustní stromy jsou staré několik desítek let. Tvoří mohutnou korunu složenou ze silných větví obsypaných velkými dlanitě dělenými listy. Tmavě zelené listy jsou až 20 cm velké. Nejkrásnější je strom ovšem v květnu, kdy tvoří svíce bílých květů. Na podzim rostlina tvoří hladké nebo ostnitě plody, které uvnitř skrývají velké, hnědé semeno - **kaštan**. (www.Českéstavby)

Kaštany můžeme v pracovních činnostech využít nejen k výrobě již tradičních zvířátek s pomocí špejlí, ale můžeme je použít společně s dalšími podzimními plody na různé dekorace a k plnění dekoračních nádob. A pokud se nám jich urodí dostatek, můžeme je donést myslivcům a udělat radost lesním zvířatům v zimním období. Z jírovce můžeme využít i krásně zbarvené podzimní listy, které připomínají lidskou ruku.

- **bukvice** (plody buku lesního)

BUK LESNÍ

Buk lesní je domácí druh, který roste v našich lesích. V nižších horských oblastech tvoří dokonce celé pásy - bučiny. Je to rozložitý strom s hustou korunou, která dává tolik stínu, že pod bukem může růst jen málokterá rostlina. Buky obvykle dorůstají 20 až 30 m. Mají hladkou kůru šedé barvy. Na jaře tvoří nápadně dlouhé pupeny, později vejčité eliptické listy, které jsou tmavě zelené a lesklé. Na podzim se zbarvují do žluté a oranžové barvy. Existují však i druhy s pestrými listy nebo s vínovým nádechem. Květy jsou nenápadné, málokdo si jich vůbec povšimne. Plody zvané bukvice mají jedlé jádro. Jsou složeny z lesklého, hnědého oříšku sedícího v hnědé číšce. Sušené plody se používají na nejrůznější aranžování nebo ve vazačství. (www. České stavby)

Obr. 2. Bukvice (archiv autorky)

Bukvice je plod, který se v hojném počtu urodí jen jednou za čas. Pokud jich je dostatek, můžeme oříšek i číšku využít k navlékání, k dekoracím, lepení a zároveň si na nich v zimě pochutná i prase divoké.

- **žaludy** (semena dubu a jejich číšky)

DUB LETNÍ

Jde o mohutný listnatý strom, velmi pomalu rostoucí, až 40 m vysoký strom. Kůra je nejprve červenohnědá, později šedohnědá a silně rozpukaná a brázditá. Má tuhé listy na koncích větví, krátce řapíkaté, nepravidelně laločnaté, na vrcholu zaokrouhlené, na bázi srdčité ouškaté. Květy jednodomé, samčí v ochablých, visutých, žlutozelených, asi 5 cm dlouhých jehnědách, samičí s červenými bliznami a sedící v řídkých klasech. Plodem je nažka (žalud) ponořený v horní části v číšce, vyrůstající po několika na dlouhé stopce.

Žaludy jsou také oblíbené při výrobě zvířátek a podobně jako kaštany je lze využít k různým dekoracím, anebo jen jako potravu pro zvířátka v zimě. ([www.Wendys, herbář](http://www.Wendys.herbář))

Obr. 3. Žaludy (archiv autorky)

- **ořechy** (plody, či jen skořápky ořešáku královského nebo lísky obecné)

OŘEŠÁK KRÁLOVSKÝ

Je opadavý listnatý strom, max. 25 m vysoký, listnatý strom. Borka šedá, v mládí hladká, ve stáří hluboce rozpraskaná. Plodem je dobře známý vlašský ořech (= nažka zabalená v zelené a posléze černající dužnině, skořápka nažky bývá velmi tvrdá a hrbolatá. ([www.Wendys, herbář](http://www.Wendys.herbář)))

Z ořechů využijeme hlavně skořápku, k výrobě lodiček na Vánoce, k výrobě vánočních ozdob a k ozdobení vánočních věnců a dekorací. Můžeme na ně malovat, jejich kousky různě lepit a skládat.

LÍSKA OBECNÁ

Líska obecná patří mezi domácí druh dorůstající až 5 m. Roste keřovitě a tvoří poměrně velké, okrouhlé listy s pilovitým okrajem. Na podzim zelené listy zežloutnou a opadávají. Na jaře upoutají na pokroucených větvích pozornost převislé jehnědy žluté a purpurové barvy. Lísky jsou jednodomé rostliny tvořící samčí květy - jehnědy, samičí se objevují nenápadně z pupenů. Plodem jsou hnědé oříšky s tvrdou skořepinou po 2 až 4, obklopené zeleným nebo hnědým obalem. Plody jsou jedlé a velmi chutné. ([www.Wendys, herbář](http://www.Wendys.herbarj))

Oříšky z lísky jsou známé hlavně z pohádky o Popelce, děti je znají, často vědí, i kde rostou. Můžeme je použít na různé dekorace, se slupkou i k navlékání.

- **šípky** (plody růže šípkové)

RŮŽE ŠÍPKOVÁ

Je bohatě větvený až 3 m vysoký keř. Větve jsou převážně trnité, trny obvykle hákovitě zahnuté, silné. Listy jsou střídavě lichožpeřené, lysé, naspodu s drobnými trny. Květy má veliké, pětičetné, stopkaté, růžové, vzácně bílé. Šípky obvykle vejčitých tvarů, 2 až 3 cm dlouhé, zprvu oranžové, později červené a měkké.

([www. České stavby](http://www.Ceskestavby))

Dají se použít k navlékání, k výrobě dekorací a jejich květy ozdobí každou školní třídu.

Obr. 4. Šípky (archiv autorky)

- **jeřabiny, plody pámelníku** (plody stromu či keře jeřábu obecného a pámelníku)

JEŘÁB OBECNÝ

Jeřáby patří do poměrně velké skupiny užitečných stromů lišících se od sebe velikostí od 3 do 15 m. Jde však obvykle o menší stromy s řídkou a málo rozvětvenou korunou. Opadavé listy jsou lichozpeřené nebo jednoduché, mají vejčitý tvar a jsou hrubě pilovité. Od května rostlina kvete bílými květy ve velkých chocholících. Plodem jsou oranžovočervené malvičky, které vydrží na stromě poměrně dlouho. Na podzim se listy zbarvují do žluté barvy. (www. České stavby)

Jeřabiny jsou velice oblíbené hlavně na navlékání a k výrobě podzimních i zimních dekorací. V zimě uschnou, ale zachovávají si červenou barvu i přes menší mrazy.

PÁMELNÍK

Pámelník je oblíbený v zahradní i parkové výsadbě především pro svoji nenáročnost. Snese jakékoliv stanoviště v jakékoliv půdě, dokonce i pod stínem stromů. Pěstuje se především pro svoje velké bobulovité plody bílé nebo purpurové barvy, které rostlina po odkvětu tvoří. K vidění jsou zejména od září do října. Větvičky s těmito bobulemi jsou oblíbené do nejrůznějších aranžmá, protože jsou velice dekorativní. Velké bobule jsou potravou ptáků, takže je na jemných větvičkách stále živo, protože husté křoví jim poskytuje také úkryt. Až do podzimu je pámelník medonosnou rostlinou, která je včelaři velice ceněna. Po zmáčknutí bobule hlasitě pukají, takže si s nimi děti rády hrají. Pozor však, aby je používaly pouze k hrám, bobule jsou totiž jedovaté. (www. České stavby)

Plody pámelníku se nejvíce využijí při navlékání, společně s jeřabinami, šípky a dalšími podzimními plody lze vymýšlet s dětmi různé barevné kombinace korálků. Jen pozor, neolízovat si ruce při práci s nimi.

- **hloh** (plody keře či stromku hlohu obecného)

HLOH OBECNÝ

Hloh obecný je trnitým keřem nebo malým stromem s kulovitou korunou dorůstající do výšky cca sedm metrů. Trny má dlouhé až 2,5 cm. Květy jsou krásně bílé barvy s červenými prašníky. Plody jsou červené eliptické malvice, dlouhé jeden cm, obsahující nejméně dvě semena. (www. Příroda)

Plody hlohu jsou dostupné jen v některých oblastech. Dají se navlékat a vyrábět z nich podzimní dekorace.

- **šišky** (šišťice borovice, smrku, jedle, modřínu)

SMRK

Smrk ztepilý - jediný druh smrku původně rostoucí v ČR; jehlice má čtyřhranné, na větvích vyrůstají vždy jednotlivě, šišťice až 16 cm dlouhé.

Obr. 5. Šišky smrkové (archiv autorky)

BOROVICE

Borovice černá - má až 15 cm dlouhé jehlice, tuhé, temně zelené, vždy 2 ve svazku; pochází z jižní Evropy. Šišky jsou menší, pryskyřičnaté.

Obr. 6. Šišky borové (archiv autorky)

Borovice vejmutovka - typickým znakem jsou dlouhé a tenké jehlice vyrůstající vždy po pěti ve svazečku; šišťice jsou dlouhé, úzké, pryskyřičnaté.

JEDLE

Jedle bělokorá - kůra i borka je hladká, světle šedá, šištice mají velikost kolem 20 cm; vyskytuje se nejčastěji v bučinových porostech a podmáčených smrčínách.

MODŘÍN

Modřín opadavý - každoročně shazuje jehlice. Šišky má drobné, nerozpadavé, dozrávají prvním rokem. Jehlice vyrůstají ve svazečcích, jsou krátké a měkké (asi 3 cm). Modřínové dřevo je značně tvrdé, odolné proti různým vlivům a na řezu načervenalé. (www. Biologie-jehličnany)

Šišky z jehličnatých stromů se dají využít celé, anebo je rozebrat na jejich šupinky. Využijeme je při výrobě různých dekorací a zvířátek. Šupinky se mohou navlékat lepit a různě skládat.

- **pecky** (z meruněk, višní, třešní, švestek)

Meruňky a švestky mají pecky hladké a pevné, podobného tvaru. Třešně a višně mají menší pevné pecky. Je možné využít i jádérka z jablek a hrušek. Menší pecky a jádérka můžeme různě lepit a dekorativně skládat.

- **nažky** (z javoru mléče či klenu)

JAVOR MLÉČ, JAVOR BABYKA

Javory jsou známy jako stromy, ale javor japonský a javor dlanitolistý se pěstují jako opadavé keře. Rostou poměrně pomalu, o to více si je v zahradě budeme hýčkat. Javor je okrasný pro svoje dlanitě členěné listy, které jsou velice dekorativní tvarem i barvou. Některé druhy mají pestře zbarvené listy, jiné svou krásu odhalí na podzim, kdy se krásně vybarví. Rostlina není náročná na pěstování. Patří mezi dražší rostliny na pořízení. Plodem je křídlatá dvounažka, nažky 2 až 4 cm dlouhé a asi jeden cm široké. (www. České stavby)

Listy javoru mají na podzim krásné pestrobarevné zbarvení, můžeme jen hledat a ukazovat si ty nejkrásnější. Dají se malovat, navlékat, stříhat a tvořit z nich zvířata nebo postavy. Nažky se mohou navlékat a skládat.

- **kůra** (vnější část kmene a větších větví)

Kůru nejčastěji z jehličnatých stromů lehce posbíráme v lese. Můžeme jí různě upravovat olamováním nebo se staršími dětmi řezat a dlabat, vytvářet různé tvary zvířat, postav a lodiček. Můžeme ji i pomalovat, propichovat, lepit a skládat. Nejlépe se pracuje s čerstvou borovou kůrou.

Obr. 7. Kůra borovice (archiv autorky)

- **korek** (rostlinné pletivo dubu korkového)

Korek je u nás méně dostupný, můžeme však získat různé odřezky od stavebních firem. Je velice měkký, dá se řezat, propichovat, pomalovat a lepit.

DUB KORKOVÝ

Plut neboli dub korkový, jest vždyzelený strom dorůstající výšky 10 až 18 m, o průměrné tloušťce kmene 70-90 cm. Kmen i větve jsou tím pamětihodné, že vytvářejí průběhem let neobyčejně mocnou vrstvu korku. (www. Wendys, herbář)

- **lýko** (měkké rostlinné pletivo, získané z kůry stromů)

Kousky lýka v přírodě získáme jen ze zlámaných nebo jinak poničených stromů. Proto je lepší si ho koupit. Práce s ním je velice zábavná, dá se splétat, stříhat, pomalovat a lepit. Po čase zasychá a tvrdne.

- **listy, jehličí a okvětní lístky**

Práci s listy a okvětními lístky (růže, jiřina, jabloň, tulipán, chmýří z pampelišek) je snadná. Můžeme je malovat, navlékat, lepit, stříhat a skládat.

Obr. 8. Lístky růží (archiv autorky)

- **proutky** (z vrby)

VRBA JÍVA

Existuje na mnoho druhů, některé tvoří obrovský strom dosahující několika metrů, jiné tvoří nižší keř, jiné rostou plazivě. Jedno však mají společné - rychle rostou. Listy jsou obvykle eliptické nebo kopinaté, mohou být lesklé nebo matné. Záleží již na druhu. Obvykle jsou tmavě zelené, existují však druhy s pestrými listy. Nejsou to však pouze listy, které mohou nést zajímavé vybarvení. *„Některé druhy mají zvlněné větve a mohou být jak zelené, tak zlatožluté nebo načervenalé. Ještě před rašením listů se obvykle od března objevují jehnědy lidově zvané "kočičky", které mohou být zlatožluté nebo stříbřitě plstnaté. Obvykle jsou první pastvou pro včely. Plody jsou tobolky.“* (www. České stavby) Jehnědy s dětmi nevyužíváme kvůli včelám. Z vrby jsou nejlepší mladé jarní proutky k výrobě pomlázek a jiných pletených výrobků.

- **slupky** (z jablek, citrusů, cibule)

Slupky z jablek, hrušek a plátků citrusů můžeme stříhat, skládat, navlékat a vyrábět různé vánoční ozdoby a dekorace. Můžeme je využít čerstvé nebo sušené. Slupky z cibule použijeme i k obarvování (vajíček).

4. 1. 2 Přehled materiálů z rostlin

- listy (máta, levandule, meduňka, kukuřičné šustí)

MÁTA PEPRNÁ

Máta peprná je kříženec máty klasnaté a máty vodní. Je to vytrvalá bylina s dřevnatým oddenkem s mnoha pupeny. Má vejčité kopinaté a zašpicatělé listy. Květy vyrůstají v hustých válcovitých klasech. Hojně se využívá v lékařství a v lidovém léčitelství, ale také jako koření. Je oblíbenou přísadou v cukrovinkách, likérech, ústních vodách nebo zubních pastách zejména pro svoji mentolovou chuť. (Rubcov, Beneš, 1990, s. 135)

Obr. 9. Máta (archiv autorky)

LEVANDULE LÉKAŘSKÁ

Levandule je typickou rostlinou jižní Francie, kterou symbolizuje. Právě její opojná vůně a fialkové koberce květů tento kraj tolik proslavily. Je to trstnatě větvený, 30 až 60 cm vysoký polokeř s lodyhami, na kterých rostou čárkovité listy. Květy mají ochlupený kalich a světle modrou a fialovou korunu. „Dříve se často pěstovala na venkovských zahrádkách a její snítky se kladly do šatníků a mezi prádlo, kde zanechávala příjemnou vůni. Zároveň sloužila jako osvědčený prostředek proti molům.“ (Rubcov, Beneš, s. 138)

Obr. 10. Levandule (archiv autorky)

Byla používána v lékařství pro své antiseptické a zklidňující účinky. Pomáhala proti nespavosti, křečím, nervozitě nebo kašli. Dnes se používá k výrobě parfémů, mýdel či jiných kosmetických přípravků. Polštářek naplněný levandulí umístěný pod polštářem podporuje klidný spánek. (Rubcov, Beneš, 1990)

MEDUŇKA

Je to vytrvalá bylina, patří mezi víceleté, velmi aromatické rostliny, zejména před rozkvětem. Má hustě olistěnou rozvětvenou přímou lodyhu. Dobře se rozrůstá, listy jsou světle zelené, svráštělé a květy jsou nejčastěji bílé. Listy aromaticky voní po citrónu. (Rubcov, Beneš, 1990, s. 138)

Obr. 11. Meduňka (archiv autorky)

Listy z těchto bylinek získáme tím, že je můžeme pěstovat na školním pozemku, nasušit si je a využít je k výrobě voňavých polštářků nebo různých pytlíčků.

KUKUŘIČNÉ ŠUSTÍ

Šustí jsou usušené listy u kukuřice, dá se posbírat na poli po sklizni kukuřice a pak upravit a dosušit. Protože listy jsou poměrně veliké, dá se z nich vyrábět mnoho věcí. Můžeme je stříhat, lepit, zaplétat, barvit, záleží na fantazii dětí i učitele.

- **semena** (makovice, obilnin, kukuřice, slunečnice, dýně)

MÁK SETÝ

Jednoletá, 30 až 180 cm vysoká bylina, která roní mléko. Plodem je tobolka (čili makovice) různého tvaru, jež zůstává buď trvale zavřena, nebo se otvírá děrami pod bliznou. Semena jsou nejčastěji modrošedá, mohou být ale i bílá, žlutá, růžová, hnědá či černá. Mák je nejlepší koupit v obchodě nebo od nějakého farmáře, který ho pěstuje. Můžeme využít semena i makovice. (Rubcov, Beneš, 1990, s. 137)

OBILNINY

Mezi nejčastěji pěstované obilniny u nás patří pšenice a žito. Na některých místech oves a ječmen. Získat jejich semena je na vesnici snadné. Můžeme sbírat na poli, po žni, ale lepší je o trochu klasů poprosit někoho, kdo pracuje na blízké farmě.

SLUNEČNICE ROČNÍ

Je jednoletá, 30 až 300 cm vysoká, drsně chlupatá bylina. Květní úbory má až 30 cm v průměru, okrajové jazykovité květy zlatožluté, trubkovité květy černé, po rozkvětu žluté. Sbírá se zejména semeno. Ze semen se vyrábí slunečnicový olej, který obsahuje vysoký podíl nenasycených mastných kyselin. (www.Wendys.com, herbář) Semena slunečnice můžeme koupit, vypěstovat si na školním pozemku, anebo získat na nějaké farmě.

Semena máku, obilnin a slunečnice můžeme různě dekorativně skládat do skleněných nádob. Lepit z nich různé obrázky na papír, využít svou fantazii.

- **sušené rostliny** (květiny luk a zahrad)

Sušené rostliny (slaměnky) si můžeme sami vypěstovat na školním pozemku nebo si nasbírat jiné pěkné rostliny a usušit si je. Nejlépe je využijeme při různých dekoracích.

- **mechy a větvičky**

Mechů a větviček je dost skoro v každém lese. Můžeme z nich vyrábět přímo tam, různé lesní skřítky a víly, anebo domečky pro ně. Dají se využít i při různých venkovních dekoracích.

- **plody** (borůvky, dýně)

BORŮVKY

Borůvky ve školním roce sběrem nezískáme, alespoň u nás dozrávají až o prázdninách. Proto je můžeme použít mražené, hlavně kvůli jejich barvivu, k obarvování. Můžeme jimi malovat, nebo obarvovat např. velikonoční vajíčka.

DÝNĚ

Jednou z nejmódnějších zelenin, která je vyhledávaná v obchodech i pěstovaná na zahradách, je dýně. Vyskytuje se v nejroztodivnějších druzích, z nichž je velká část jedlá. Dýně dělíme podle užití do dvou skupin – na zeleninové a okrasné. Plody obou druhů dýní jsou tvarově i barevně velmi rozmanité. Jasně oranžové zabarvení dužniny je častější u zeleninových druhů a vzniká díky luteinu.

Obr. 12. Dýně (archiv autorky)

Klasické gigantické dýně dorůstají až osmdesáticentimetrové délky. U nás se pěstují i dýně Hokaido, které měří jen 10–30 cm a pochází z Japonska. ([www.zahrada a příroda](http://www.zahrada.a.priroda))

Okrasné dýně jsou menší a používáme je při výrobě různých podzimních dekorací. Dýni Hokaido můžeme vyřezat k dekoraci na svátek

Halloween.

Obr. 13. Okrasné dýně (archiv autorky)

- **sláma** (suché nadzemní části obilí)

Slámu získáme sběrem na poli po sklizni obilí, pokud to ještě stihneme, než pole zorají. Můžeme ji ale získat potom od jakéhokoliv statkáře. Můžeme ji různě stříhat, lepit, barvit a skládat.

4. 1. 3 Přehled materiálů z nerostů

- **kamínky** (oblázky)

Nasbíráme u řeky nebo potoka. Můžeme je dekorativně skládat nebo na ně malovat.

4. 1. 4 Zbytky a produkty živočichů

- **lastury** (perlorodky)
- **ulity** (hlemýždě zahradního, mořských živočichů)

Lastury a ulity můžeme najít po mrtvých živočiších prázdné. Využijeme je při různých dekoracích, můžeme je pomalovat nebo lepit.

- **včelí vosk** (voskové mezistěny)

Je to produkt voskotvorné žlázy dělnic včely medonosné. Její aktivita je za normálních okolností nejvyšší mezi 9. – 18. dnem života dělnice. Vyloučené šupinky vosku včely kusadly zpracují a vystaví z nich postupně celý plást. Mezistěny

použijeme pro výrobu svíček, vánočních ozdob a jiných dekorací. Jsou velice měkké a pružné, dají se stříhat, vykrajovat, lepit a pomalovat. Získáme je koupením od včelařů.([www. vcelky](http://www.vcelky))

Obr. 14. Svíčky (archiv autorky)

- **peří** (husa, kur domácí)

Peří z hus, slepic a jiných ptáků můžeme sbírat. Nejlépe tam, kde tyto ptáky chovají. Na nějaké farmě je možné se domluvit na jejich sběru. Peří můžeme stříhat, lepit, pomalovat nebo využít při dekoracích.

4. 2. Vlastnosti přírodních materiálů a jejich využití v pracovních činnostech

Záleží na kreativě učiteli a dětí, jak lze využít přírodní materiály ve výuce. Při práci s nimi mohou děti samy pozorovat a zkoumat jejich vlastnosti, rozhodnout, co se dá z určitých přírodnin vyrobit. Učitel by měl děti vést ke kreativě a estetickému cítění, dbát na správnou volbu náradí, na bezpečnost a hygienu, dobře znát vlastnosti materiálů (tvrdost, tvar, povrch, pružnost, křehkost, barvu apod.) a také způsob, jak přírodniny opatřit.

4. 3. Pracovní techniky při práci s přírodními materiály

Pracovní techniky a náměty zařazuje učitel do vyučování tak, aby odpovídaly věku dětí, jejich technické zručnosti a aby bylo možné stupňovat jejich obtížnost. V praktické části budu zařazovat pracovní techniky nejvíce pro děti 5. třídy, které budou plnit mé didaktické náměty. Šikovný učitel si může různě upravovat náročnost některých technik tak, aby je děti zvládly. Měl by si předem ujasnit, jak práce děti obohatí a co bude rozvíjet. V oblasti konkrétního učiva jde o plnění následujících úkolů:

- *„osvojování si vstupního přehledu přírodních materiálů*
- *osvojování si jejich správných názvů, původu a využití*
- *osvojování si správných názvů nářadí a pomůcek*
- *osvojování si pracovních operací, jejich technologického a bezpečného provádění*
- *vedení k pečlivosti, přesnosti, šetrném zacházení s nářadím*
- *osvojování základních fází výrobního procesu „(Honzíková, 2006, s. 8)*
- *vedení k estetickému cítění a kreativě*

Všechny tyto úkoly můžeme plnit postupně, podle věku a dovedností dětí. V mé praktické části budeme plnit tyto úkoly a budeme se snažit využít mnoho různých metod, aby byla naše práce přínosná a zajímavá.

4. 3. 1 Metody vyučování v pracovních činnostech

Výběr metod a forem je závislý na osobnosti učitele, obsahu hodiny, věkových zvláštностech žáků a cílech hodiny. Didaktické metody si volí učitel sám podle vlastních schopností a dovedností, podle času, materiálních prostředků, počtu a věku žáků.

Při různých metodách se žáci seznamují s novými pracovními činnostmi, nářadím, materiálem a novými teoretickými poznatky.

(Honzíková, 2015, s. 32)

Mezi základní didaktické metody patří:

- **„metody seznamování žáků s pracovními činnostmi, materiálem, nářadím, pomůckami a s teoretickými poznatky z nich vyplývajícími**

- **motivace** (projevit zájem a ochotu žáků)
- **výklad** (vyprávění, popis, vysvětlování – žáci jen pasivně naslouchají)
- **popis** (při předvádění nástroje, nářadí, pomůcek, materiálu)
- **vyprávění** (o historii materiálu, nástrojů, výroby)
- **vysvětlování** (osvojování znalostí pojmové povahy, zobecnění závěrů)
- **metoda rozhovoru** (otázky, odpovědi)
- **beseda** (rozhovor, volnější atmosféra)
- **metoda pozorování** (cílevědomý a promyšlený řízený způsob práce učitele), seznámení s pozorovaným jevem, pozorování detailů, srovnávání detailů, analýza a zobecnění poznatků údajů, jasná formulace cíle pozorování a aktivita žáků, sestavení plánu pozorování, popisu a postupu
- **metoda předvádění** (názorné ukázky obrázků, fotografií, ilustrací, předmětů, materiálů, plánek, nářadí, pomůcek, pracovních úkonů, operací, postupů, filmů)
- **instruktáž** (kombinace různých metod práce)
- **problémové metody** (hledání řešení problému, rozvíjí vědomosti a schopnosti žáků)
- **exkurze** (důležitá je příprava, seznámení s obsahem)

- **Metody cvičení a samostatné práce**

- **opakování** (vytváří se dovednosti, návyky a získávají se vědomosti)
- **metoda montáže a demontáže** (samostatná a přesná práce podle návodu nebo vlastní fantazie)
- **metodická řada výrobku** (názorná metoda, má jeden hotový výrobek a tolik postupně zpracovaných operací, kolik jich celý postup obsahuje)
- **metoda cvičení** (pamětné opakování poznatků, údajů, dat a informací)

- **Metoda prověřování a hodnocení vědomostí, dovedností, výrobků** (kontrola, kolektivní hodnocení, individuální hodnocení, klasifikace)“
(Honzíková, Michálková, Vodáková, s. 10-12)

Tyto metody lze různě kombinovat, aby se děti co nejvíce naučily a práce je bavila. Při práci využíváme známé i neznámé nářadí a nástroje.

4. 3. 2 Nástroje, nářadí a pomůcky při těchto činnostech

Učitel vybírá nářadí vhodné k vytvoření daného výrobku. Vždy před vyučováním by měl nářadí a nástroje překontrolovat, aby byla práce s nimi pro děti bezpečná. Měl by děti seznámit se správnými názvy jednotlivého nářadí a pracovním místem. Neméně důležité je, aby jim názorně předvedl, jak bezpečně a účelně s nářadím pracovat.

Nářadí a nástroje mohou být:

- *„činné (jsou ty, které přímo mění tvar a povrch materiálu)*
 - *nůžky, jehly, pilky, rašple, pilníky, dlátka, špachtle, brusný papír, nůž*
- *nečinné (nářadí)“*
 - pomocné (lepidlo, podložky, kladiva, náprstky, kolovrátky)
 - přidržovací (kleště, špendlíky, provázek)
 - upínací (svěrák)
 - měřicí (pravítko, truhlářský metr)
 - montážní (šroubovák)
 - rýsovací (úhelník, pravítko, tužka)

(Honzíková, 2006, s. 9)

4. 3. 3 Konkrétní pracovní činnosti s přírodninami

Podle vlastností přírodních materiálů učitel posuzuje, co všechno by bylo možné s přírodninami vytvořit, jaké činnosti by byly vhodné, estetické a efektivní. Zde je několik různých příkladů těchto pracovních činností:

- skládání (listy, semena, obálky, lastury, ulity, slupky)

- lisování (listy, sláma, květiny)
- lepení (listy, pecky, nažky, sláma, sušené květiny, šustí)
- navlékání (jeřabiny, šípky, plody pámelníku, hlohu, listy, nažky, sláma)
- stříhání (listy, šustí, slupky, nažky, sláma)
- propichování, dírkování (kaštiny, žaludy, ořechy, kůra, korek, makovice)
- řezání (korek, kůra, proutky, ořechy, slupky, dýně)
- pletení (proutky, sláma, lýko)
- pilování (kůra)
- aranžování (květiny, sušené květiny, semena, plody), (Honzíková, 2013, s. 3)

Pracovní činnosti můžeme různě kombinovat nebo vymýšlet nové. V mé praktické části využiji některé z nich a pokusím se vytvořit nové či méně známé výrobky z přírodnin. Přírodní materiály je možné kombinovat s dalšími materiály, jako například: různé odřezky dřeva, překližky, hobliny, papír, korálky apod. Některé přírodniny jsou pro vesnické školy snadno dostupné, a proto bych chtěla svými nápady inspirovat ostatní učitele. Vždy záleží na jejich kreativitě, ochotě a chuti zkusit něco nového.

5. OBEC MALONTY

V **Malontech** žiji už 25 let. Je to překrásná část naší republiky, na jihu Čech, se spoustou přírodních a kulturních památek. (Jelení vrch, Kraví hora, Cetviny apod.)

„Obec Malonty se nachází v jihovýchodní části okresu Č. Krumlov, 10 km od Kaplice. Leží v turisticky přitažlivém přírodním prostředí na pokraji chráněné krajinné oblasti Novohradských hor v nadmořské výšce 690 m. Správní území obce Malonty má rozlohu 6129 ha a zahrnuje 9 katastrálních území - Malonty, Jaroměř, Desky, Meziříčí, Bělá, Bukovsko, Hodonice, Rapotice a Radčice.“ (www. obec Malonty)

V roce 2010 – 2012 jsem spolupracovala na projektu Školy pro region – Novohradsko, kterého se účastnilo pět základních škol (ZŠ Benešov nad Černou, ZŠ

Malonty, ZŠ Horní Stropnice, ZŠ Nové Hrady, ZŠ České Velenice). Tento projekt realizovala Novohradská občanská společnost. Cílem projektu bylo zavést metody průřezového projektového vyučování do běžné výuky a zároveň poznávat vlastní region, ve kterém se školy nacházely. Společně s dětmi jsme vytvořili Školní virtuálně naučnou stezku, průvodce touto stezkou a pracovní listy, které využíváme s ostatními dětmi dodnes. Naučili jsme se poznávat krásy naší krajiny a získávat o ní další nové údaje a informace.

Obr. 15. Malonty

Obec Malonty. www.obecmalonty.cz [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.obecmalonty.cz/>

5. 1. Malonty - součást Novohradských hor

„Novohradské hory je pohoří nacházející se na hranicích Česka a Rakouska. Na českém území se rozprostírá kolem obcí Nové Hrady, Horní Stropnice, Benešova nad Černou, Dolního Dvořiště a Malont až ke státní hranici. Jejich jižní součástí je v Rakousku Freiwald a Weinsberger Wald táhnoucí se až k údolí Dunaje. Nejvyšším vrcholem Novohradských hor je Viehberg (1112 m). Z šestnácti novohradských vrcholů přesahujících tisíc metrů nad mořem se jich na českém území nachází pět. Nejvyšší jsou Kamenec (1072 m), Myslivna (1040 m) a Vysoká (1034 m). To, co je na Novohradských horách mimořádné, je především vzácně zachovalá příroda ušetřená zásahů člověka

díky své poloze v bývalém pohraničním pásmu. V roce 2000 zde byl vyhlášen Přírodní park Novohradské hory.

Přírodní park Novohradské hory je rozsáhlá oblast s významnou přírodní a estetickou hodnotou, s harmonicky utvářenou horskou a podhorskou krajinou. Oblast, která je významná vysokým stupněm zachovalosti přírodního prostředí, na jehož formování se podílí přírodě blízké lesní a luční ekosystémy, rašeliniště, rybníky a prameniště, a dále dochované historické hodnoty území. „(www. Novohradky)

5. 2. Historie obce

Když jsme zkoumali historii naší obce pro projekt školní virtuální naučné stezky, dozvěděli jsme se spoustu nového a zajímavého. Hlavně z kroniky obce a farní knihy. Některé informace a fotografie jsme získali od nejstarších rodáků naší obce.

„První písemná zmínka je z roku 1360. Zakladateli Malont byli němečtí kolonisté, kteří byli povoláni od pánů z Michalovic z Horních Rakous do Čech, aby zde vymýtili lesy. Tito osídlenci založili v okolí obce dvě sklárny, měli i dva domy s právem vařit pivo. V roce 1387 přecházejí Malonty spolu s velešínským a benešovským panstvím na Petra II. Roku 1456 patřily Malonty Jakubu Czandlovi. 17. 6. 1483 zastavil Petr Vok z Rožmberka úroky ze vsi Malonty. Malonty v té době tvořily vlastní rychtu a patřily k nim i osady Meziříčí a Jaroměř.

V roce 1611 přešly na pány ze Švamberka a po bitvě na Bílé hoře, v roce 1620, přecházejí Malonty do majetku hraběte Buqoye (panství novohradská). Původní název obce Menholt se změnil na Maynholtov a kolem roku 1364 na Maynatisslag. Donedávna používaný název Meinetschlag se vyvinul z původního Meinholtsslag - Meinholtova paseka nebo mýtina. České jméno obce mělo nejdříve tvar Manholty a poté z toho vzniklo přesmykem Malonty.“(www. obec Malonty)

„Historickou památkou je kostel sv. Bartoloměje – původně gotická kaple sv. Kateřiny, založená v 1. polovině 14. století. Koncem 15. století byl kostel rozšířen na dvoulodní chrám. Zařízení v něm je barokní z roku 1710, s bohatou sochařskou výzdobou. Zvony byly vyrobeny v roce 1407 a 1423. Dnes už je tam jen ten z roku 1407.

Bohatě zdobený hlavní oltář je práce sochaře Josefa Dietricha z Č. Budějovic. Ten je také autorem známé Samsonovy kašny v Č. Budějovicích. V kostele je možné vidět 14 obrazů křížové cesty, boční oltář sv. Linharta, vyřezávanou kazatelnu, pokladničku chudých, žulovou křtitelnicí a skleněný lustr v kapli sv. Barbory. Varhany v zadní části jsou nefunkční, podle bývalého faráře proto, že jsou nesprávně umístěny a to na západní straně a jejich píšťaly vysychají.“(projekt ŠVNS, s. 7)

Ze všech světců nejvíce kostelů a svatyní v naší zemi je zasvěceno sv. Bartoloměji. Je patronem řezníků, koželuhů, ševců, krejčích, obuvníků, vazačů knih, pastevců a sedláků.

Obr. 16. kostel (archiv, Školní virtuálně naučné stezky, projekt „Školy pro region“- modernizace ŠVP ZV v českorakouském příhraničí Novohradska (reg.číslo: CZ.1.07/1.1.10/02.0037), 2010/2011, autoři: žáci 6. třídy a pedagogický tým ZŠ Malonty)

V naší obci na návsi se nachází starý žulový památník- **obelisk**. Váže se k němu dlouhá historie, kterou si můžete přečíst v místní farní knize. Je postaven ze dvou kamenných jehlanů a uprostřed na něm je kovová deska, na které je zobrazen orající rolník a vyrytá slova „Bílá hora odčiněna 1945“. (Farní kniha Malonty)

V okolí Malont je několik nádherných vyhlídek, některé s informačními tabulemi. A tak například z vyhlídky za kostelem vidíme Klet (1084m), Polušku (919m), Kohout (870m), Hradištský vrch (780m), Hodonický a Husův vrch. Z vyhlídky U Jakla spatříme několik vrcholů Šumavy, v čele s horou Plechý a větrné elektrárny v rakouském Hirchensteinu. A já z okna vidím například Jelení vrch (959m), Ludvické hory, Táhlý (836m), Kamenný vrch (780m).

5. 3. Obyvatelstvo

Dnes je v naší obci cca 1390 obyvatel společně s obyvateli okolních obcí, které patří do katastrálního území Malont (Bělá, Bukovsko, Desky, Jaroměř, Meziříčí, Radčice, Rapotice).

„Během světových válek se počet obyvatel výrazně měnil. Po válce a po odsunu Němců sem přišlo několik rodin ze Slovenska a Maďarska a jejich potomci zde žijí dodnes. Dokazují to například i příjmení některých starších občanů (např. Kery, Nagy, Lovasz aj).“ (projekt ŠVNS, s. 5.)

5. 4. Zemědělství a lesy

Okolí Malont obhospodařuje a.s. **Bemagro**.

„Akciová společnost Bemagro vznikla v roce 1994 z bývalých státních statků. Dnes hospodaří na bezmála dvou tisících hektarech v podhůří Novohradských hor. Většinu rozlohy zaujímají louky a pastviny, orná půda tvoří téměř jednu čtvrtinu – 470 hektarů.“ (www.bemagro) Je to tzv. biofarma. Zabývá se ekologickým pěstováním různých plodin a chovem hospodářských zvířat. V minulém roce byla zahájena výroba a prodej různých biopotravin (máslo, sýry, tvaroh, jogurt, mléko).

Obec Malonty vlastní přibližně 900 ha lesů, o které se stará správce obecních lesů a zaměstnává mnoho lesních dělníků a dělnic. Většina těchto lesů je součástí přírodního parku Novohradské hory. ([www.obec Malonty](http://www.obecmalonty))

5. 5. Průmysl a sport

Jediným průmyslovým podnikem je u nás firma D+G Elektrik. Zabývá se zpracováním plechů CNC a NC technologiemi na strojích Amada, výrobou rozvaděčů nízkého napětí, baterií, kabelů a vodičů. Firma zaměstnává kolem 25 žen a mužů z naší obce.

V obci je také TJ Hraničář, kde mohou příznivci pohybu ke sportovním aktivitám využívat různá sportoviště

víceúčelového sportovního areálu. Jsou zde dvě fotbalová hřiště s tribunou, volejbalové a nohejbalové hřiště, tenisový kurt a přírodní koupaliště.

5. 6. Zdravotnictví a služby

V obci je Zdravotní středisko, kde je jedenkrát týdně ordinace praktického lékaře, dvakrát týdně ordinace dětské lékařky a dvakrát týdně ordinace zubní lékařky. Další specializované ordinace jsou na Poliklinice v Kaplici.

Máme zde také dvě restaurace, obecní knihovnu, poštu, čerpací stanici, stáj, dva obchody, několik penzionů, tři kadeřnictví, dva masážní a kosmetické salony, dva myslivecké spolky, rybáře, hasiče, autoopravnu a několik soukromých řemeslnických firem.

5. 7. Kultura

Na kultuře v naší obci se nejvíce podílí obecní úřad, Svaz žen, TJ Hraničář, ZŠ apod. Organizují mnoho akcí pro děti i dospělé (např. maškarní ples, myslivecký ples, vinobraní, pivobraní, jablkobraní, dýňobraní, vepřové hody, divadelní představení, dětský den, vaření gulášů, fichtlcap, Mikulášská, Dožínky, Ralley ČK, vánoční zpívání, rockové koncerty, pouť apod.)

Každý rok také místní lidé prožívají průběh Ralley Č. Krumlov, protože tudy prochází nejdelší RZ v republice a přijede sem mnoho lidí. Také v létě se mnoho lidí sejde na místní pouti a pouťové zábavě.

5. 8. Atraktivita a potenciál cestovního ruchu

Oblast Malontska jako součásti Novohradska nabízí téměř nedotčený kraj rozlehlých lesů, sluncem prozářených luk, průzračných potoků a hladin rybníků. Známé i málo známé hory na jihu Čech protkané spleť cest a cestiček, které spojují malebné vesnice. Jedinečnost Novohradských hor spočívá především ve vzácně zachovalé přírodě ušetřené zásahů člověka díky své poloze v bývalém pohraničním pásmu. Tyto nádherné krásy přírody sem jezdí obdivovat turisté i cyklisté z Čech i ze sousedního Rakouska. (Koželuh, 2010)

Naše obec Malonty se v posledních deseti letech velmi rozrostla, vznikla celá nová část tzv. Malonty – Jih, kde proběhla nová výstavba obecních i soukromých domů, což postupně pomohlo k naplnění naší Základní a Mateřské školy. Dále bude v příštím roce připraveno mnoho dalších parcel na výstavbu, o které je už teď velký zájem, nejen pro jejich příznivou cenu. Náš pan starosta, Vladimír Malý, je občany obce velmi oblíbený a pro naši obec se snaží dělat maximum.

Problémem je tady málo pracovních příležitostí, který místní řeší většinou dojížděním za prací do nejbližší Kaplice anebo do blízkého Rakouska. V budoucnu plánuje také firma Bemagro rozšíření vlastní výroby sýrů a dalších výrobků, což by zaměstnalo mnoho dalších lidí.

6. ZÁKLADNÍ ŠKOLA V MALONTECH

6. 1. Historie ZŠ

V Malontech existovala škola již v 16. století. V roce 1784 byla dvoutřídní a musela mít dobrou pověst, což je patrné z líčení F.Kindermanna, který vyslal do Malont svého nejlepšího učitele Antonína Holla, aby vyzkoušel svou školní reformu. Škola měla v roce 1788 247 dětí a v roce 1894 již 471 dětí, což je nejvíc za dobu, co existovala.

„František Kinderemann byl kněz pedagog, který žil v 18. století. Studoval filosofii a teologii v Praze. Zpočátku působil jako vychovatel v šlechtické rodině Buquoyů, pak působil jako farář a děkan v Kaplici. Zde se zasloužil o vybudování vzorové industriální školy, kde děti kromě základních vyučovacích předmětů (čtení, psaní a počítání) získávaly znalosti ze zeměpisu, dějepisu a přírodopisu. Velký důraz byl kladen na praktické znalosti a dovednosti, do výuky bylo zařazováno např. pěstování ovoce a zeleniny, domácí práce a různé drobné řemeslnické činnosti (předání, tkaní, dřevovýroba apod.). Po zavedení povinné školní docházky odešel jako odborník do školské komise v Praze.“ (projekt ŠVNS, s. 9)

Za 2. světové války byla obsazena uprchlickými rodinami a nevyučovalo se v ní. Po válce byla opravena a znovu otevřena asi pro 140 dětí z německých rodin, které

se zde učily základy českého jazyka. Po odsunu Němců se tu vyučovaly děti dosazených českých, slovenských i maďarských rodin. Potomci některých z nich tady žijí dodnes.

Škola byla postupně přestavována, v šedesátých letech bylo přistaveno nové křídlo školní budovy se čtyřmi učebnami, šatny a učebna fyziky. Byla také postavena budova školní družiny a školní hřiště. (kolektiv učitelů ZDŠ, s. 7)

Obr. 17. přístavby (archiv Školní virtuálně

naučná stezky, projekt „Školy pro region“- modernizace ŠVP ZV v českorakouském příhraničí Novohradsko (reg.číslo: CZ.1.07/1.1.10/02.0037), 2010/2011, autoři: žáci 6. třídy a pedagogický tým ZŠ Malonty)

6. 2. Současnost

V Malontech je jedna MŠ a ZŠ. Mateřská škola má tři třídy, přibližně 80 dětí. Základní škola má v této době 140 dětí a 12 učitelů. Při naší ZŠ pracuje ještě pobočka ZUŠ Trhové Sviny, kde se děti učí hře na hudební nástroje a zájmové výtvarné výchově.

Díky podpoře ze strany obce je naše škola každoročně zvelebována (nová okna a dveře, vybavení počítači a interaktivními tabulemi, nové podlahy a soc. zařízení, fasáda a zateplení všech budov školy apod). Vedle budovy školy je nově zrekonstruovaná budova školní družiny a budova keramické dílny, která je vybavena hrnčířským kruhem a pecí. Navštěvují ji různé zájmové kroužky dětí i dospělých. Naše

škola je sice malá, ale úspěšná hlavně ve sportovních (florbal, atletika), hudebních (Dětská Porta, Zvonky), výtvarných (Novohradský Zvonek aj.) a recitačních soutěžích.

Z kroniky naší školy a obce se dozvídáme, že místní děti byly v minulosti velice úspěšné ve sportovních soutěžích (např. atletická celostátní soutěž Zdatné děti), kde obsadily několikrát první místo, dále ve sběru léčivých bylin, v recitaci apod. (Kronika školy v Malontech)

V současnosti škola spolupracuje s biofarmou Bemagro. Několikrát jsme pomáhali s vysazováním remízku mezi poli, se sběrem brambor. Vyráběli jsme čmeláčí domky a hmyzí hotely. Máme možnost kdykoliv navštívit jejich areály s dobytkem a seznámit se s plodinami, které tato firma pěstuje.

Dále naše škola spolupracuje s mysliveckými sdruženími, děti navštěvují myslivecký kroužek, sbírají plody pro zvěř na zimu a vyráběly budky pro sýkorky a rehky.

Na škole je otevřeno dalších několik zájmových kroužků (rybářský, keramický, ruční práce, sportovní, pěvecký, přírodovědný, dyslektický a logické hry.) O kroužky je veliký zájem a učitelé se dětem rádi věnují, což dokazuje dobré umístění na některých okresních, krajských i celostátních soutěžích.

Velikou podporu máme i od našeho Obecního úřadu. Umožnil nám například sledovat čapí hnízdo pomocí kamery, kterou na komín nainstaloval. Na všechny soutěže máme k dispozici dvě služební auta a zároveň zajišťuje proškolení některých učitelů na jejich řízení. Zakoupil nám také hrnčířský kruh a keramickou pec do naší keramické dílny, kterou rády využívají i tvůrčí ženy ze vsi, které tam chodí tvořit vlastní keramické výrobky. Kdykoliv potřebujeme jakoukoliv pomoc (finanční, se školní zahradou apod.), nikdy nás neodmítnou a pomohou.

V současné době se také snažíme obnovit spolupráci s rakouskou školou ve Windhaagu, která před několika lety docela dobře fungovala.

Na ZŠ v Malontech pracuji již více než dvacet let a jsem zde spokojená, máme dobrý kolektiv, snažíme se spolupracovat a pomáhat si.

7. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je zaměřena především na rozvíjení environmentální a technické výchovy na 1. stupni základní školy. Obsahuje deset námětů na využití přírodních materiálů v předmětu Praktické činnosti. Některé náměty jsou realizovány v praxi na ZŠ v Malontech. Součástí těchto námětů jsou dotazníky pro zúčastněné žáky a vyhodnocení celé realizace z pohledu dětí a učitele.

7. 1. Lodičky z kůry

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 5. (realizace v praxi)

Materiál a pomůcky:

- borová kůra
- zbarvené listy ze stromů
- klacík nebo špejle
- pilka na dřevo
- svěrák
- brusný papír
- nebozízek
- nožík nebo dlátko

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - oživení poznatků z přírodovědy o lese, jehličnatých stromech, důležitost lesa pro náš život a živé organismy
 - pozorování změn podzimní přírody
 - připomenutí si chování v lese, jak může být les ohrožen člověkem, jak lesu pomáhat
 - využití znalosti o pracovním postupu z českého jazyka
 - poznatky o vlastnostech přírodních materiálů a pracovním nářadí

- borová kůra je širší a měkčí než smrková nebo jedlová, nepraská, pro opracování je lepší čerstvá
- pilka na dřevo (čepovka), musí být dostatečně ostrá
- dlátka, jsou různě široká, ostrá, slouží k vydlabávání
- nožík, musí být ostrý a pevný
- nebozez s rukojetí, je malý ruční vrták, má různý průměr
- svěrák na pracovním stole slouží k připevnění materiálu
- brusný papír, má různou hrubost, pro lepší práci s ním ho můžeme vypoďložit kouskem dřeva
- list musí být čerstvý a větší, lépe ho propíchneme a připevníme na stožár, suchý se drolí, láme
 - poznatky týkající se technologických postupů
- před řezáním si děti nakreslí tužkou, kde budou řezat a kde vydlabávat
- upínání kůry do svěráku musí být přiměřeně pevné, podle výšky dětí, aby neřezaly příliš nahoře, jinak hrozí uvolnění kůry nebo její prasknutí, a riziko pořezání dítěte
- řezání pilkou – pilku držíme za rukojeť, pokud je dostatečně ostrá, přiměřeně tlačíme, začínáme tahem k sobě
- dlabání dlátkem – držíme za rukojeť, druhou rukou si přidržujeme lodku, dlabeme po menších kouscích, přiměřeně tlačíme směrem od sebe, aby dlátka nevyklouzlo a neporanilo nás, kůra je dostatečně měkká, není potřeba tlouci do dlátka paličkou a upínat ji do svěráku
- vyřezávání nožíkem – držíme nůž za rukojeť, odkrajujeme menší části
- broušení brusným papírem - hrubost brusného papíru volíme podle hrubosti vydlabané plochy, papír si můžeme vypoďložit menším špalíkem, aby se nám lépe držel, příliš netlačíme, srazíme ostré hrany na celé lodce
- vrtání nebozezem - průměr volíme podle šířky stožáru, aby šel stožár upevnit nebo nevypadl, nebozez držíme za rukojeť kolmo k lodce, lehce tlačíme a otáčíme vpravo, vrtáme dostatečně hluboko, aby stožár držel
- připevnění stožáru (špejle) – pokud není vyvrtaný otvor příliš široký a mělký, tak drží, mělký můžeme dovertat a pro široký vybrat širší stožár (větvičku)

- připevnění listu – napíchne na stožár ze shora na dvou místech, nepropichujeme příliš na okraji listu, mohl by se protrhnout
 - poznatky z bezpečnosti a hygieny práce
 - na začátku školního roku jsou žáci proškoleni o bezpečnosti v učebně dílen, společně si s dětmi bezpečnost připomeneme před každou činností, zdůrazníme rizika, která jim při těchto činnostech hrozí
 - dodržují bezpečnost při práci s ostrými nástroji (pilka, dlátko, nožík, nebozez)
 - po řezání a dlabání uklidí své pracovní místo, při šlápnutí na odřezek hrozí uklouznutí, pád a úraz
 - nářadí si berou se souhlasem učitele těsně před jednotlivými činnostmi a po dokončení uklidí nářadí na své místo
 - menší poranění (říznutí, píchnutí) oznámí žák hned učiteli, ten ránu vyčistí, vydezinfikuje, zalepí nebo obváže
 - při hlubším poranění poskytne učitel první pomoc, zavolá lékařskou pomoc a informuje rodiče dítěte
 - společně si připomeneme bezpečnost při pohybu venku, na vycházce
- psychomotorické
 - osvojení si několika nových technologických postupů
 - orýsování částí, které chceme ořezat a vydlabat
 - upínání kůry do svěráku
 - řezání pilkou
 - vrtání nebozezem
 - dlabání dlátkem
 - vyřezávání nožíkem
 - broušení brusným papírem
 - připevnění stožáru
 - propíchnutí listu jako plachty na lodičky
 - dodržují předem stanovený sled pracovních postupů
 - prokazují vlastní kreativitu
 - zdokonalují svou zručnost

- Afektivní
 - ekologické postoje: získávají kladný vztah k životnímu prostředí, k práci využívají kůry z již pokácených stromů a spadané listí
 - ekonomické postoje: dokážou ocenit, že si samy vyrobí loďku a nemusí ji koupit
 - estetické postoje: postupují kreativně při vyřezávání tvaru a vydlabávání vnitřku loďky, při výběru listu
 - sociální rozvoj: komunikují navzájem a pomáhají si při některých pracovních postupech, jsou ohleduplní při práci s ostrým nářadím k sobě i k ostatním spolužákům, dokážou poskytnout první pomoc při menším poranění
 - osobnostní rozvoj: těší se z výsledku své práce, ochotně sledují a získávají nové poznatky o užívání pomůcek a nářadí k určité činnosti, aktivně se zapojují do diskuzí

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence k učení*
 - *žák samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry*
- *kompetence k řešení problému*
 - *žák ověřuje prakticky správnost řešení problému a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problému*
- *kompetence komunikativní*
 - *žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *kompetence sociální a personální*
 - *žák přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje*

zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají

- *žák si vytváří pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj, ovládá a řídí svoje chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

➤ *kompetence občanské*

- *žák chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí*

➤ *kompetence pracovní*

- *žák používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- výběr kůry, děti přemýšlí, která kůra bude na výrobu vhodná
- děti samy vyzkouší práci s dlátkem a nožikem, volí nářadí, které jim lépe vyhovuje
- volí si hrubost brusného papíru, mohou vyzkoušet několik brusných papírů
- rozhodují o průměru nebozezu, poměřují podle šířky stožáru

Kritéria hodnocení

- znalost učiva z přírodovědy, o jehličnanech, o ochraně lesa
- správné zvládnutí jednotlivých technologických postupů
- zapamatování si názvů nářadí a pracovních postupů
- dodržení bezpečnosti práce s nářadím
- vzájemná pomoc a vlastní organizace práce
- kreativita a efektivní řešení vzniklých problémů

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší žáci si uklízí své pracovní místo a pomáhají s úklidem pomalejším

- pomáhají si s připevněním kůry do svěráku nebo s upevněním stěžně

Použité formy a vyučovací metody

- diskuze
- pozorování
- výklad
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- samostatná a skupinová práce
- vycházka do okolí
- pokus a vlastní výběr nástroje - experimentování

Motivace

S dětmi si pohovořím o různých plavidlech, o vhodných materiálech k jejich výrobě a jejich vlastnostech. Zopakujeme si poznatky o jehličnatých stromech, které rostou v okolí, a půjdeme vyhledat vhodnou kůru k výrobě loděk.

Vycházka

Na vycházku jdeme do blízkého lesa, kde nedávno probíhala těžba a dřevo je složeno u jeho kraje. Cestou si prohlížíme změny v přírodě na podzim, houby a spoustu pavučin. Opakujeme si, proč je les pro nás důležitý, co nám dává, jak můžeme pomáhat (sběr odpadků, plnění krmelců), a jaké lidské aktivity ho poškozují (nevhodný odpad, kouř z komínů, nadměrná těžba, hubení živočichů, oheň...) Pohovoříme o tom, proč se dřevo těží, o jeho důležitosti pro člověka, a také o škůdcích napadajících stromy. Prohlédneme si kůru smrku i borovice. Děti pak samy rozhodnou, že kůra borovice je vhodnější, protože je silnější, pevnější a lépe se odloupne. Každý si vybere svůj kousek, některým s odloupením pomohu.

Vlastní výroba loděk

Naše práce proběhne v učebně dílen, kde má každý svůj pracovní stůl a potřebné nástroje. Před započítím vlastní práce si společně připomeneme pravidla bezpečného chování v této učebně a vyvodíme rizika spojená s používáním pracovních nástrojů, vždy vpřed jednotlivými činnostmi.

Nástroje si postupně pojmenujeme a řekneme si, k čemu je budeme používat. Nejdříve si vybereme vhodnou pilku k řezání tvaru loďky. Ukážu dětem, jak si správně připevnit kůru do svěráku, aby jim držela, a měly ji přiměřeně vysoko. Potom dětem předvedu, jak bezpečně a efektivně pracovat s pilkou.

Obr. 18. a 19. Práce s pilkou a dlátkem (archiv autorky)

Po vyřezání tvarů loděk diskutujeme, jaký vhodný nástroj použijeme na vydlabání vnitřku loděk. Nejdříve se děti zeptám, jestli vědí, jak se s dlátkem a nožikem bezpečně zachází a co hrozí, kdyby to dělaly špatně. Pak si předvedeme práci s různě širokými dlátky i nožikem. Nechám děti, aby si samy vyzkoušely, zda bude vhodnější nožík nebo dlátko. Děti zkouší obě možnosti. Většina z nich se shodne, že dlátka to jde lépe. Nožíky se příliš hluboko zařezávají a jsou měkké při odlupování částí kůry. Opět dětem předvedu, jak se s dlátkem pracuje, aby se neporanily a práce jim šla snadněji. Na docílení hladkého povrchu pak ještě loďku zbrousí brusným papírem,

mohou vyzkoušet několik různých hrubostí. Po práci pečlivě uklidíme celou dílnu.

Další hodinu děti vytváří otvor pro stěžeň, na který použijí špejli nebo klacík. Na dětech je vybrat si vhodnou tloušťku nebozízku, aby jim stěžeň nepadal. Poradí si všechny dobře a dobře si vedou i při práci s nebozízkiem. Stěžeň jsou připevněny za pár minut.

Obr. 20. 21. 22. Práce s nebozízkiem a připevnění stěžeň (archiv autorky)

Zkouška plavby loděk

Práce v dílně je dokončena, pečlivě uklidíme a vyrazíme ven. Při cestě k rybníku ještě děti připevní list na stěžně jako plachtu. Děti si cestou vymýšlí vhodná jména pro svou loďku (např. Titanka, Plovous, Kůráček apod).

U rybníka si společně připomeneme bezpečnost a vymezíme prostor, kam mohou chodit. Pak děti opatrně položí svou lodičku na hladinu, a protože je docela silný vítr, loďky se během chvilky rozptýlí po celé hladině rybníka. Děti sledují jejich plavbu a se zájmem ji komentují. Pobíhají kolem rybníka, snaží se vyprostit loďky, které uvíznou u kraje v rákosí.

Obr. 23. a 24. Lodičky na rybníku (archiv autorky)

Hodnocení a reflexe z hodiny

Líbilo se mi, jak děti po celou dobu pracovaly s velkou chutí a nadšením. Už po cestě do lesa projevovaly velký zájem, zopakovaly si znalosti z přírodovědy, dozvěděly se nové poznatky o stromech, škůdcích lesa – viděli jsme lapač kůrovce, a pohovořili jsme i o dalších škůdcích (lýkožrout, zajíc, srnčí, vysoká). Pozorovali jsme podzimní změny v přírodě – barevné listy, podzimní plody. Hovořili jsme o důležitosti lesa, o tom, že některé lidské aktivity les poškozují (zahazování odpadků, ničení rostlin a hub, kouř z komínů). Děti znaly, jakým způsobem lze lesu pomáhat (sběr odpadků, plnění krmelců, třídění odpadků – nepálit v kotli, co tam nepatří).

Při práci v dílně dělalo dětem trochu potíže správně si připevnit kůru do svěráku. Některé děti byly menší a dávaly si kůru vysoko. Ukázala jsem jim,

jak to udělat. Také jsme zjistili, že některé pilky jsou tupé, proto jsme si vybalili úplně nové, které tu byly k dispozici. Pak už šlo všechno výborně. Dětem se líbil i pokus s dlátky a nožíky, pečlivě všechno zkoušely a hodnotily. Práce s nebozezem a jeho poměřování nedělalo dětem potíže, stejně tak i broušení brusným papírem, nasazení stožáru a připevnění listu. Přestože některé držely v ruce nějaké nářadí poprvé a měly menší obavy, poradily si s tím velice dobře. Bylo poznat, kdo už má s prací s nářadím nějaké zkušenosti, anebo je zručnější a kreativnější.

Pouštění loděk si děti užívaly a po cestě zpět do školy jsme hovořili o tom, co se dětem při výrobě loděk dařilo, co jim dělalo potíže. Samy se pokoušely pochválit své spolužáky za povedenou a zajímavou loďku. Pochvalu a povzbuzení jsem používala během celé činnosti. Pochválila jsem některé za pomoc ostatním, za pečlivou práci a také za kreativní řešení při vzniklých problémech (např. při odlomení kousku kůry při řezání a dlabání, vymýšlely zajímavé vybavení – lodní sklípek, WC, koutek pro psa apod.). Nejdůležitější byla samotná činnost, při které se děti zábavnou formou mnohé naučily a to, že některé lodičky nebyly zrovna ukázkové, bylo až to vedlejší.

Práce je velice bavila, jen jsem měla trochu obavy, aby se někdo při některé činnosti v dílně neporanil. Ale tuto třídu mám již třetí rok a vím, že žáci jsou šikovní a velice dobře se s nimi pracuje. Tento námět bych doporučila třídám s menším počtem dětí, aby mohl učitel dostatečně kontrolovat a popřípadě pomáhat.

Na úplný závěr si děti vyplnily pracovní list (dotazník), kde jsem si ověřila, jaké nové poznatky získaly při této činnosti.

Vyhodnocení dotazníku

Na dotazník odpovídalo všech 13 dětí.

➤ Otázka č. 1

Z jaké kůry bylo nejvhodnější vyrobit lodičku a proč?

Na tuto otázku odpověděly všechny děti správně (z kůry borovice), lišily se jen odpovědi na druhou část. Všichni odpověděli, že je kůra borovice silná nebo tlustá, a pět jich ještě napsalo, že je i měkká.

➤ Otázka č. 2

Proč je kůra pro stromy důležitá? Znáš nějaké škůdce, kteří ji poškozují?

Všechny děti odpověděly, že kůra strom chrání. 12 dětí napsalo, že kůru poškozují kůrovec, dvě děti měly navíc lýkožrouta a jeden žák napsal i srnky a zajíce.

➤ Otázka č. 3

Doplň správné názvy nářadí do neúplných vět.

Tvar loďky jsme řezali _____ .

Na vydlabání vnitřku loďky jsme použili _____ nebo _____ .

Díru pro stožár jsme udělali _____ .

Hladký povrch loďky jsme docílili _____ .

Všechny děti napsaly: pilku, dlátko, nožík, brusný papír (šmirgl), a jen šest dětí mělo nebozez.

➤ Otázka č. 4

Která činnost tě při výrobě loďek nejvíce bavila?

Sedm dětí odpovědělo, že nejvíce je bavilo vydlabování vnitřku lodi. Tři odpověděly, že je bavilo řezání pilkou a dvě děti napsaly - vypouštění loďek. Jednu dívku bavilo broušení brusným papírem.

➤ Otázka č. 5

Co by se dalo z kůry stromů ještě vyrobit?

Odovědi byly různorodé: plavce, dům na vodě, ryby, žabky, lehátka, vor, pirátský koráb, skútr, medúzu, vodníka.

➤ Otázka č. 6

Nakresli svou loďku a připiš její název.

Všechny děti nakreslily svou loďku a napsaly její jméno. Objevily se zde jména např: Černá perla, Vodnice, Kůrovka, Loďka děsu, Bourák, Jachi 15, Argo, Sisi, Majerovka 12, Loďka snů, Minilod'ka apod.

Obr. 25. a 26. Obrázky loďek (archiv autorky)

Z dotazníku bylo poznat, že většina dětí se při výrobě loďek naučila několik nových poznatků a pracovních činností, například: názvy nářadí, dlabání, řezání, broušení, poznatky o kůře jehličnatých stromů apod. Většina činností je bavila a všechno dělaly s nadšením a zájmem.

7. 2. Podzimáci

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 5. (realizace v praxi)

Pomůcky: lepidlo, tavné pistole, barevné listy, šípky, kaštiny, jeřabiny, žaludy, bukvice, pámelník, větvičky stromů a trávy, papírový pytlík, provázek

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - oživení poznatků a získání nových poznatků o podzimních plodech, z jakých pochází stromů, k čemu jich lze ještě využít v běžném životě
 - poznatky o listech, z jakých jsou stromů
 - poznatky o vlastnostech přírodních materiálů a nářadí
 - papírový pytlík je potřeba dostatečně velký a pevný
 - provázek na zavázání pytlíku pevný a hrubý, aby se nepřetrhl a nerozvázal
 - rozlišování měkkých a tvrdých plodů
 - listy musí být čerstvé, aby se nelámaly
 - lepidlo je lepší tuhé na lepení listů i některých plodů
 - tavná pistole musí být dostatečně zahřátá
 - poznatky o technologických postupech
 - plnění papírového pytlíku, musí dávat pozor, aby se neprotrhl
 - vázání papírového pytlíku, rozdělení na hlavu a tělo, pevný uzel
 - lepení, tuhým lepidlem lze lepit i některé přírodniny (listy, jeřabiny, pámelník), je potřeba přírodninu do zatuhnutí lepidla chvíli přidržet
 - na těžší plody je lepší použít tavnou pistoli
 - lepení tavnou pistolí, časté nahřívání, nanášení horké hmoty, odkládání tavné pistole na kovový stojan
 - poznatky z bezpečnosti a hygieny práce
 - všechny potřebné materiály si děti před činností připraví na své pracovní stoly, aby zbytečně nikam neodcházely, neshazovaly pomůcky a neupadly
 - před lepením si společně připomeneme bezpečnost při práci s lepidlem, lepidlo ani prsty od lepidla neolizovat, po použití uzavírat tubu s lepidlem
 - při práci s tavnou pistolí: být opatrní při nanášení horké hmoty, odkládat tavnou pistoli na kovový stojánek, obezřetně se pohybovat kolem tavné pistole, aby ji neshodily, nezavadily za kabel, nepopálily se
 - umí poskytnout první pomoc při menším popálení horkou hmotou (ochlazení), větší popálení ohlásí učiteli

- průběžně si uklízí, co již nepotřebují
- Psychomotorické
 - uplatňují svou kreativitu a učí se řešit problémové situace v pracovním postupu
 - učí se nové pracovní postupy a techniky
 - plnění papírového pytlíku
 - zavázání papírového pytlíku, rozdělení na hlavu a tělo
 - lepení přírodnin tuhým lepidlem
 - lepení tavnou pistolí
- Afektivní
 - ekologické postoje: získávají pěkný vztah k životnímu prostředí a přírodninám, zbylé přírodniny mohou odnést myslivcům nebo zpět do přírody
 - ekonomické postoje: vhodně a úsporně zacházejí s lepidlem a tavnou hmotou
 - estetické postoje: postupují kreativně při výběru podzimních plodů
 - sociální rozvoj: spolupracují ve skupině a získávají kladný postoj k lidské spolupráci při činnostech, rozdělení rolí, která zajišťuje nejlepší výsledek, objektivně hodnotí průběh práce ve skupině a přijímají rady a názory spolužáků, umí poskytnout spolužákům první pomoc při menším popálení horkou hmotou
 - osobnostní rozvoj: těší se z výsledku své práce, učí se pečlivosti a vytrvalosti při lepení přírodnin, učí se toleranci k pomalejším

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence k řešení problému*
 - *žák ověřuje prakticky správnost řešení problému a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problému*
- *kompetence komunikativní*
 - *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných ke kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*

- *kompetence sociální*
 - *účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*
- *kompetence pracovní*
 - *žák přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- dostatečně naplnit papírový sáček, aby se neroztrhl
- vybrat vhodné lepidlo k lepení přírodnin

Kritéria hodnocení

- znalost názvů podzimních plodů a stromů, ze kterých pochází
- kreativita při tvorbě „Podzimáků“
- zvládnutí lepení a pokusu s lepidlem, trpělivost při práci
- vhodné rozmístění plodů a listů
- zvládnutí práce a bezpečné zacházení s tavnou pistolí
- vzájemná spolupráce, pomoc a rozvržení práce ve skupině

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší skupinky pomáhají s lepením pomalejší skupině
- pomáhají si při průběžném a konečném úklidu

Použité formy a vyučovací metody

- diskuze
- pozorování
- pokus
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- skupinová práce
- výstava výrobků

Motivace

Diskuze s dětmi o podzimních plodech. (kde je nasbíraly, na jakých stromech rostou, co z nich už vyráběly...) Pak se děti rozdělí na tři skupiny, ve kterých budou pracovat a shromáždí si svůj přinesený materiál. Mají si také připravit různá lepidla, se kterými budou lepit.

Vlastní výroba „Podzimáků“

Nejdříve dětem vysvětlím a ukážu, jak naplnit papírový pytlík listy, aby sáček neprotrhly. Následuje zavázání sáčku provázkem, aby vznikla hlava a tělo Podzimáka. Potom ve skupinkách diskutují o tom, jak Podzimáka nastrojí, čím vším jeho tělo vyzdobí. Nejdříve ho polepují barevnými listy tak, aby zakryly papírový pytlík. Zkouší různá lepidla. Volí to nejvhodnější.

Obr. 27. a 28. Lepení listů (archiv autorky)

Potom jeho tělo zdobí různými plody a větvičkami. Některé přilepují lepidlem, zkouší různé plody a různá lepidla.

Před používáním tavné pistole dětem ukážu, jak se s ní pracuje a společně vyvodíme bezpečnost při jejím používání. Některé plody musí lepit tavnou pistolí. Diskutují o práci, pomáhají si navzájem a využívají všechn materiál, který mají. Na závěr mají vymyslet pro svého Podzimáka jméno.

Obr. 29. a 30. Výroba Podzimáků (archiv autorky)

Každá skupina prezentuje svého Podzimáka ostatním a pak všechny vystavíme na chodbu a uklidíme třídu.

Obr. 31. Výstava Podzimáků (archiv autorky)

Hodnocení a reflexe z hodiny

Na počátku činnosti jsme opakovali poznatky o podzimních plodech, jen některé děti dříve znaly bukvice nebo plody pámelníku. Jejich pečlivost a kreativitu jsem chválila během celé činnosti.

Plnění sáčků šlo bez větších potíží, jen příště bychom je měli více nacpat listy, lepí se na ně snadněji. Pokus při lepení lépe zvládala děvčata, brzy přišla na to, že tuhými lepidly drží dobře listy, jeřabiny, pámelník i menší žaludy.

Chlapci nanášeli mnoho lepidla a nenechali ho dostatečně dlouho zaschnout. Byli netrpěliví, vzdávali se a čekali na pomoc děvčat nebo mě. Lepit tavnou pistolí si chtěli vyzkoušet všichni a práce jim nedělala potíže. Dohlížela jsem na bezpečnost při odkládání horké pistole a na opatrnou práci s ní, aby se nepopálili. Na závěr děti prezentovaly svého Podzimáka, řekly, z čeho je vyroben a jak se jmenuje. Druhý den děti vyplnily krátký dotazník, abych zjistila, co se jim ze všech činností líbilo a co se naučily.

Vyhodnocení dotazníku

➤ Otázka č. 1

Napiš, z čeho jste vytvořili svého Podzimáka a z jakých jiných materiálů by šlo podobného panáčka vyrobit?

Děti vyjmenovaly všechny suroviny, které použily, jen dvě děti zapoměly na papírový sáček. Jako další suroviny jmenovaly: květy, látku, trávu, barevný papír, sušené ovoce, plastová víčka, knoflíky, peří, zrní....)

➤ Otázka č. 2

Přiřaď správně strom ke svému plodu.

Buk jeřabina

Jírovec bukvice

Jeřáb žalud

Dub kaštan

Doplň: Bílé kuličky jsou z keře, který se jmenuje _____ .

První část otázky měly všechny děti správně a druhou část nevěděly dvě děti.

➤ Otázka č. 3

Proč nešly všechny plody lepit lepicí pastou a musely jste použít tavnou pistolí?

Děti odpovídaly: že plody byly těžké, a dvě děti ještě doplnily, že jejich povrch lepidlo nenasaje, a proto to nedrží. Dvě dívky napsaly, že neví.

➤ Otázka č. 4

Co musíte dodržet u práce s tavnou pistolí?

Deset dětí odpovědělo: pokládat ji na určenou kovovou podložku. Další děti ještě napsaly: opatrně nanášet horkou hmotu, aby se nespálily.

➤ Otázka č. 5

Bavila tě práce ve skupině nebo bys raději pracoval (a) sám (sama)?

Na této odpovědi se shodly všechny děti, práce ve skupině je bavila.

➤ Otázka č. 6

Nakresli několik použitých plodů, listů a dalších surovin.

Zde jsou nějaké obrázky.

Obr. 32. Kresby (archiv autorky)

Po vyplnění dotazníku bylo poznat, že děti si osvojily názvy většiny podzimních plodů, se kterými jsme pracovali. Baví je práce ve skupinách, zvládly dobře i bezpečnou práci s tavnou pistolí. Některé dokázaly samy zdůvodnit, proč vše nejde lepit jakýmkoliv lepidlem.

7. 3. Had z podzimních listů

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Třída: 3. – 5.

Pomůcky: barevné podzimní listy z javoru nebo lípy

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - rozvoj poznatků z prvouky o podzimních změnách v přírodě, změny listnatých stromů
 - získávají poznatky o dalším využití spadlých listů (kompost)
 - poznatky o technologickém postupu
 - vázání listů řapíkem, volí si větší listy s dlouhými řapíky, uzlík nedělají příliš na kraji listu, aby se list neroztrhl
 - delšího hada přenáší společně, aby se nerozpojil
 - poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - pohybují se jen v prostoru vymezeném učitelem
 - při upadnutí a poranění informují učitele
 - poskytnou první pomoc při menším poranění (odřeniny)
 - nesedí na studené zemi, uvědomují si možnost prochladnutí
- Psychomotorické
 - uplatňuje a rozvíjí svou vytrvalost a jemnou motoriku
 - učí se nový pracovní postup
 - vázání listů uzlíkem
 - využívá svou fantazii
- Afektivní
 - ekologické postoje: získávají pěkný vztah k životnímu prostředí kolem sebe, pracují s přírodninou
 - estetické cíle: postupují kreativně při výběru podzimních listů, kombinují různé barvy a druhy listů, výzdoba plotu u školy
 - sociální rozvoj: spolupracují ve skupině a pomáhají si při práci, učí se ocenit práci spolužáků, rozdělení rolí, která zajišťuje lepší výsledek
 - osobnostní rozvoj: těší se z výsledku své práce, dokážou ocenit svou práci, aktivně se zapojují do diskuze

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence komunikativní*
 - *žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *kompetence sociální a personální*
 - *účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*
- *kompetence pracovní*
 - *žák používá bezpečně a účinně materiály, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Kritéria hodnocení

- znalost stromů a jejich listů
- preciznost a pečlivost při navazování listů
- pestrost hada, výběr barevných listů
- délka a pevnost hada
- spolupráce a pomoc ve skupinách, rozdělení činností

Použité formy a vyučovací metody

- diskuze
- pozorování
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- skupinová práce
- výstava výrobků

Motivace

Vycházka podzimní přírodou. S dětmi můžeme pozorovat podzimní změny v přírodě a zákonitosti přírody a diskutovat o nich. Jak vypadá strom v různých ročních obdobích? Také o tom, co se stane s opadanými listy a plody (kompostování, přirozený rozklad listů).

Vlastní výroba hadů

Najdeme si místo, kde je mnoho opadaných barevných listů javoru nebo lípy. Ukážu dětem, jak jednoduše se dají listy spojit uzlíkem řapíku. Pak se děti rozdělí do menších skupinek a začnou hady vyrábět. Mohou si navzájem vypomoci a podporovat se v práci. Hady si pokládají na prostorné místo a neustále je prodlužují.

Obr. 33. Výroba hadů (archiv autorky)

Hodnocení

Během celé činnosti učitel obchází skupinky a chválí za pěknou a pečlivou práci. Radí s uzlíky, ukazuje, kde je nejvhodnější místo k připevnění listu. Pomáhá s organizací práce ve skupinkách, aby byla práce, co nejefektivnější. Na závěr hodiny mohou děti své hady natáhnout na zem a poměřit, komu se povedl nejdelší a která skupina má hada nejpestřejšího. Mohou hady pak vyzdobit okna nebo plot u školy.

Obr. 34. Výzdoba plotu (archiv autorky)

Dotazník k tématu:

➤ Otázka č. 1

Z jakých jiných přírodních materiálů bychom mohli vyrobit hada?

➤ Otázka č. 2

Jakým jiným způsobem by šlo připevnit listy k sobě?

➤ Otázka č. 3

Jak můžeme spadlé listy jinak vhodně využít?

➤ Otázka č. 4

Zakroužkuj, co nepatří k podzimu.

Sněhulák, Velikonoce, jablka, pouštění draků, cukroví, vítr, plavky, sběr brambor, říjen, odlet ptáků do teplých krajů, sněženka, maliny, výlov rybníků.

➤ Otázka č. 5

Víš, která země má javorový list na své vlajce? Nakresli barevný javorový list.

7. 4. Vánoční ozdoba

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 5. (realizace v praxi)

Pomůcky: hobliny, kůra z pomeranče, skořápka z ořechu, jehla, nit, tavná pistole, nůžky, formičky na vykrajování

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - rozvoj poznatků o vánočních ozdobách používaných dříve a dnes, využití obrázků z internetu a knih
 - poznávání vlastností přírodních a jiných materiálů
 - čerstvá kůra z pomeranče je měkká, časem ztvrdne

- hobliny jsou různě široké, zatočené a praskají
- vznik hoblin – hoblováním dřeva
- nit se zamotá, pokud ji mám moc dlouhou
- uzlík na konci nitě musím udělat dost velký, aby nit držela v hoblině
- poznatky o nových technologických postupech
 - vykrajování formičkou, formička je z jedné strany ostřejší a tou musíme přiložit na kůru a přiměřeně přimáčknout
 - přišívání, jehly mají různě velká ouška a tlustou nit do malého ouška nedostaneme
 - hoblinu k vykrojené pomerančové kůře přišíjeme v pevné části, aby nepraskla, a trochu ji natáhneme
 - příliš malý uzlík na konci nitě se provlékne, nedrží, projede hoblinou
 - lepení tavnou pistolí, práce s horkou hmotou, nanese na okraje skořápky a přitiskneme ke kůře
- poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - jsou opatrní při práci s jehlou a nůžkami, pracují na svém místě, pokud potřebují pomoc, přijde k nim učitel
 - při lepení tavnou pistolí jsou děti opatrné při nanášení horké hmoty, aby nepopálily sebe ani ostatní, odkládají pistoli na kovový stojánek, nikam s ní neodchází
 - umí poskytnout první pomoc při menším stříhnutí nebo popálení
 - průběžně si uklízí své pracovní místo
- Psychomotorické
 - osvojují si nové pracovní postupy a techniky, dodržují sled činností
 - vykrajování formičkou z pomerančové kůry
 - navlékání jehly a dělání uzlíku (pomoc učitele)
 - přišívání hoblin
 - lepení tavnou pistolí, ořechové skořápky k pomerančové kůře
- rozvíjí pečlivost a jemnou motoriku
- Afektivní
 - ekonomické postoje: vhodně a úsporně zacházejí s materiálem (tavná hmota, nit)

- estetické cíle: vhodně vybírají hobliny, aby nezakryly vykrojenou kůru, a vkusně je upravují, ozdobení vánočního stromku nebo svícnu
- sociální rozvoj: objektivně hodnotí svou práci i práci ostatních, přijímá názory svých spolužáků,
- osobnostní rozvoj: aktivně se zapojují do diskuze, uvědomují si význam vyrobené ozdoby a rádi jí vystaví na výstavě, jsou ochotni pomoci a pomoc přijmout

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence k učení*
 - *žák samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry*
- *kompetence k řešení problému*
 - *žák ověřuje prakticky správnost řešení problému a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problému*
- *kompetence komunikativní*
 - *žák využívá komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*
- *kompetence sociální a personální*
 - *žák si vytváří pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj, ovládá a řídí svoje chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*
- *kompetence pracovní*
 - *žák přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- vybrat a navléknout nit, aby se vešla do ouška jehly a udělat dostatečně velký uzlík

Kritéria hodnocení

- znalost vánočních ozdob z minulosti
- zvládnutí technologických postupů (vykrajování, šití, lepení)
- pečlivost při šití a lepení
- estetický vzhled ozdoby, kreativita
- vzájemná pomoc a vztahy mezi spolužáky
- dodržování bezpečnosti při práci

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší a zručnější žáci pomáhají ostatním s navlékáním nitě, s děláním uzlíku nebo lepením skořápky
- pomáhají si při výběru hoblin a při úklidu

Použité formy a vyučovací metody

- diskuze
- pozorování
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- práce ve dvojicích
- výstava výrobků

Motivace

S dětmi pohovoříme o zdobení vánočního stromečku, jaké byly ozdoby dříve, jaké máme dnes, jaké používají doma (použijeme některé obrázky ozdob na internetu). Navážu na to, že dříve si lidé zdobili stromek surovinami, které měli doma (např. jablíčka, ořechy, cukroví) a že si takovou ozdobu zkusíme sami vyrobit.

Vlastní výroba ozdoby

Děti si sednou do dvojic a připraví si všechny materiál, který budeme potřebovat. Nejdřív si oloupou pomeranč tak, aby měly dostatečně velkou kůru. Pak z ní vykrojí formičkami různé tvary. Bude potřeba síla, aby se kůra dostatečně vykrojila, a dát formičku ostrou hranou na kůru.

Obr. 35. a 36. Vykrájování a vybírání hoblin (archiv autorky)

Pak navlékneme přiměřeně dlouhou nit a uděláme na konci uzlík. Ukážu dětem, jakým způsobem lze připevnit hobliny ke kůře za použití jehly a nitě. S děláním uzlíku budu muset většinou pomoci.

Děti různě vybírají hobliny z krabice, přišívají je k ozdobě z kůry a některé pak tavnou pistolí připevní skořápku z ořechu. Vznikají různé komety, zvonky, kytičky, srdíčka a houby.

Obr. 37. a 38. Hotové ozdoby (archiv autorky)

Hodnocení a reflexe z hodiny

Při počáteční diskuzi jsem zjistila, že děti znaly hodně vánočních ozdob našich babiček.

Většina dětí si bez problémů poradila s vykrajováním, ale odměřit správnou délku nitě a udělat dostatečně velký uzlík zvládlo jen několik z nich. Proto jsem musela pomáhat anebo poradit. Příště bych, někdy před tímto námětem, zařadila činnost, kde se děti dobře naučí šít, protože nás to dost zdrželo. Také nastříhat a sešít hoblíny do kytičky dělalo několika dětem potíže, ale nakonec to zvládly všechny. Dvěma chlapcům se tato činnost nedařila a děvčata jim ochotně pomohla nebo poradila. Připevnění skořápky tavnou pistolí už šlo všem bez problémů, měly to nacvičeno z předchozí činnosti při tvorbě „Podzimáků“.

Děti ke každé činnosti přistupovaly se zájmem a pozorně sledovaly každou předváděnou činnost. Dozvěděly se také o ozdobách, kterými se stromek zdobil v minulosti a jak vznikají hoblíny, které jsme použili. Některé z nich donesly od babiček několik slaměných nebo dřevěných ozdob na školní výstavu vánočních ozdob, která proběhla na naší škole v předvánočním čase. Naše ozdoby jsme na výstavu také zapůjčili a většině návštěvníků se líbily. Druhý den si děti vyplnily můj dotazník.

Vyhodnocení dotazníku

Odpovídalo 11 dětí.

➤ Otázka č. 1

Čím zdobili stromeček naši pradědečkové a prababičky?

Všechny děti zde uváděly: jablíčka, sušené ovoce, oříšky, cukroví a slaměné ozdoby. Jedna odpověď mě překvapila, bylo zde, že stromek zdobil salám. Po rozhovoru s chlapcem, který to napsal, jsem zjistila, že jeho dědeček byl řezník a babička mu vyprávěla, že dávali na stromek kolečka klobásy.

➤ Otázka č. 2

Z čeho jsme vyráběli ozdoby my a jakými dalšími přírodními materiály by šlo stromek ozdobit?

Odpovědi byly také všechny správné, jen dvě děti zapoměly na pomerančovou kůru. Jako další přírodní ozdoby jmenovaly: šišky, kůru stromů, jablíčka, ořechy, slupky z brambor, brambory, banány, plátky citronů a pomerančů, skořice, sušené květiny a koření.

➤ Otázka č. 3

Jaká činnost tě při vyrábění nejvíce bavila?

Šest dětí napsalo, že je bavilo vykrajování ozdob z pomerančové kůry a pět děvčat bavilo sešívání hoblinek.

➤ Otázka č. 4

Podtrhni všechny věci, které se stejně jako hobliny, vyrábí ze dřeva.

Hrnek, skříň, peřina, zákusek, sešit, pastelky, čepice, kytara, loď, polévka, okno.

Odpovědi byly všechny správné.

➤ Otázka č. 5

Nakresli vánoční stromeček se svými vyrobenými ozdobami.

Obr. 39. a 40. Stromky (archiv autorky)

Při vyplňování dotazníku jsem zjistila, že si děti pamatují vše, co jsme si říkali o ozdobách. Všechny se s radostí pustily i do kreslení stromku a nezapomněly na dárky, protože Vánoce máme za dveřmi a všichni se už moc těšíme.

7. 5. Výroba svíček

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Pomůcky: pláty včelího vosku klasické a barevné (od včelařů nebo na internetu), knot, formičky na vykrajování, nůž a podložka (přinese učitel), nůžky

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - prohloubení poznatků o včelím vosku a svíčkách, využívání svíček v minulosti a dnes, jak vzniká a na co se využívá včelí vosk
 - včely, jejich produkty, jejich důležitost pro přírodu
 - poznatky o vlastnostech přírodních materiálů a nářadí
 - voskové pláty jsou měkké a tvárné a po zahřátí pouhou rukou se lepí k sobě, dají se stříhat nebo krájet a krásně voní po medu
 - knot připomíná provázek, dá se stříhat
 - formičky na vykrajování jsou na jedné straně ostré, mají různé tvary
 - nůžky, jen dostatečně ostré přestříhnou knot
 - poznatky o nových technologických postupech
 - krájení voskových plátů na obdélníky a trojúhelníky připraví učitel
 - naměření knotu, musí být trochu delší než voskový plát, aby nahoře koukal ze svíčky
 - stříhání knotu, tupé nůžky ho přežvýkají, nevypadá to pěkně
 - točení voskového plátu, na okraj položíme knot a pomalu plát zatočíme tak, aby byl dole rovný a svíčka stála, pokud se nepovede, můžeme točení opakovat nebo dolní okraj učitel zařízne

- vykrajování ozdobných tvarů formičkou, ostrou hranu přiložíme na voskový plát a přimáčkneme
- nalepení ozdobných tvarů na svíčku, v ruce trochu rozehrájeme a nalepíme jemných přimáčknutím na svíčku
- poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - krájení voskových plátů raději udělá učitel, děti mohou podávat pláty a sledovat
 - děti dodržují bezpečnost při stříhání
 - po dokončení práce si uklidí své pracovní místo, aby nebylo lepkavé, doporučuji pracovní podložky
 - zvládnou ošetřit drobné stříhnutí nůžkami
- Psychomotorické
 - učí se nové pracovní postupy a techniky
 - naměření a stříhání knotu
 - točení voskového plátu s knotem
 - vykrajování různých tvarů ostrou hranou formičky
 - lepení vykrojených ozdobných tvarů
 - uplatňují svou kreativitu při zdobení různými tvary
- Afektivní
 - ekonomické postoje: úsporně zacházejí s materiálem (vosk, knot)
 - ekologické postoje: využití přírodního materiálu (voskové pláty)
 - estetické cíle: postupují kreativně při výběru formiček a nazdobení svíček
 - sociální rozvoj: vhodně komunikují mezi sebou i s učitelem, použijí svíčku jako dárek pro maminku (babičku)
 - osobnostní rozvoj: těší se z výsledku své práce, objektivně hodnotí svou práci

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence komunikativní*
 - *žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *kompetence sociální a personální*
 - *žák se podílí na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování*

dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytně pomoc nebo o ni požádá

➤ **kompetence pracovní**

- *žák používá bezpečně a účinně materiály, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- zatočit rovně a pevně voskový plát tak, aby byl jeho dolní konec rovný a svíčka stála

Kritéria hodnocení

- znalost informací o včelách, jejich produktů a užitečnosti
- kreativita a celkový estetický vzhled svíčky
- zvládnutí technologických postupů, točení voskového plátu, lepení ozdob
- vzájemná pomoc a spolupráce dětí

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší žáci si mohou vyrobit několik svíček nebo pomáhat pomalejším
- mohou pomoci také při úklidu a některých činnostech

Použité formy a vyučovací metody

- diskuze
- pozorování
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- výstava výrobků

Motivace

S dětmi můžeme pohovořit o svíčkách, jejich použití dříve (hlavně svícení) a dnes (vůně a dekorace). Připomeneme si vznik včelího vosku a jeho jiné využití (léčitelství, kosmetika). Pohovoříme také o užitečnosti včel, o dalších včelích produktech. Děti říkají, jaké svíčky mají doma, jestli voní a z jakého jsou materiálu. Můžeme si připravit i nějaké svíčky na ukázkou nebo jejich obrázky.

Vlastní tvorba svíček

Dětem ukážu plát včelího vosku, osaháme si ho, přivoníme a zkusíme jemně ohýbat. Zjistíme, že je ohebný a trochu lepivý. Nejdříve si nařežeme menší obdélníky, děti mohou naměřit a učitel odřízne (můžeme mít již předem připraveno). Pak naměříme délku knotu tak, aby kousek nahoře přečníval. Dětem předvedu, jak knot přiložím podél kraje plátu a pomalu plát roluju s knotem uprostřed. Upozorním děti na přesnost, aby byla svíčka rovná. Z barevného plátu vykrojíme formičkou nějaký tvar a opatrně ho v ruce zahřejeme a přilepíme na svíčku.

Obr. 41. Rovná svíčka (archiv autorky)

Rolovat můžeme například i trojúhelník, svíčka se pak postupně zužuje a vypadá také velice pěkně. Dozdobit ji můžeme vykrojenou ozdobou z barevného plátu.

Obr. 42. Zúžená svíčka (archiv autorky)

Hodnocení činnosti

Tuto činnost zvládnou docela dobře i děti ze třetích tříd. Práce je bude bavit, vosk příjemně voní a je krásně měkký a tvárný. Klasický vosk si můžeme sehnat u včelařů, anebo barevný na internetových stránkách. Je důležité, aby děti rovně rolovaly voskový plát, aby svíčka nebyla křivá a sama stála. Pokud se některým nepovede, lze ji zaříznout nožem. Na závěr můžeme vytvořit výstavu svíček anebo je děti rády použijí jako dárek pro maminku nebo babičku.

Dotazník k námětu:

➤ Otázka č. 1

Napiš, na co se používaly svíčky v minulosti, kdy ještě nabyla elektřina?

Na co se používají svíčky dnes?

➤ Otázka č. 2

Můžete si samy doma zapálit svíčku a proč?

➤ Otázka č. 3

Jaké vůně dnes mohou mít svíčky?

➤ Otázka č. 4

O kom se říká, že je jako včelička? Proč jsou včely užitečné?

➤ Otázka č. 5

Očísluj činnosti, jak jsme je dělali za sebou.

___ Točení voskového plátu s knotem.

___ Darování svíčky mamince.

___ Řezání voskového plátu.

___ Naměření knotu.

___ Nalepení vykrojené ozdoby.

___ Ustřížení knotu.

___ Vykrojení ozdoby formičkou.

7. 6. Stavění ze sněhu

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. – 5.

Pomůcky a materiál: mokrý sníh, lopatky a lopaty, klacky, kamínky, kbelíky

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - opakování poznatků o zimní přírodě, stromy, zvířata v zimě, počasí
 - o nemocích z nachlazení
 - rozvoj prostorové představivosti
 - poznatky o sněhu, jeho vlastnostech a nářadí
 - jak sníh vzniká, rozdíl mezi sněhem a ledem
 - stavět a tvořit jde dobře z mokrého sněhu a je těžký
 - mokrý sníh promáčí, nemohou na sněhu dlouho sedět
 - sníh je studený, musí mít teplé oblečení, hlavně rukavice a boty
 - lopaty poberou hodně sněhu, ale jsou těžké
 - lopatky jsou menší, plastové, dá se s nimi sníh nabírat i upravovat
 - kbelíky, menší, větší, z plastu nebo z plechu
 - poznatky o technologických postupech
 - lepení a koulení jde jen z mokrého sněhu, sníh se nabaluje a koule se zvětšuje, je těžká
 - vrstvení, více koulí na sebe nebo házení sněhu lopatou
 - rytí do sněhu, lopatkou, klacíkem, kamínkem
 - zdobení přírodninami, zapichování větviček, kamínků
 - poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - děti se pohybují v prostoru předem určeném učitelem
 - jsou dostatečně oblečeny a obuty, hrozí nachlazení
 - nesedí příliš dlouho na zemi, promáčely by se a prochlady
 - dodržují bezpečnost při práci s lopatou i lopatkou, aby někoho neporanily
 - poskytnou první pomoc při drobném poranění
- psychomotorické
 - osvojení si technologických postupů
 - vrstvení, koulení, lepení, tvarování, rytí klacíkem, zapichování klacíků a kamínků, použití kbelíku jako formy

- práce s lopatou a lopatkou
- afektivní
- ekologické postoje: kladný vztah k životnímu prostředí ve svém okolí, práce s přírodninou
- estetické cíle: vhodně a esteticky vyrábí svůj výtvar ze sněhu, rozvíjí prostorovou představivost
- sociální rozvoj: spolupracují ve skupinách, rozdělují si práci, učí se toleranci, přijímají názory ostatních a pomáhají si
- osobnostní rozvoj: umí ocenit svou práci i práci ostatních, umí se z ní radovat při hře

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence k řešení problému*
 - *žák ověřuje prakticky správnost řešení problému a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problému*
- *kompetence komunikativní*
 - *žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje*
- *kompetence sociální a personální*
 - *žák účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*
- *kompetence pracovní*
 - *žák používá bezpečně a účinně materiály, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- udělat tak velikou kouli, kterou pak uzvednou
- vrstvit a lepit koule na sebe, aby nepadaly
- vymyslet a vytvořit originální výtvar

Kritéria pro hodnocení

- zvládnutí technologických postupů
- znalost poznatků o zimní přírodě a nemocech z nachlazení
- spolupráce dětí ve skupině, vzájemná pomoc, tolerance, rozvržení rolí
- pečlivost při práci, dokončení
- kreativita

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší pomáhají pomalejších s dokončením práce
- hotové skupinky mohou ještě svůj výtvar vylepšovat a dozdobit

Použité formy a vyučovací metody

- rozhovor
- pozorování
- práce ve skupině
- hodnocení a sebehodnocení
- hry

Motivace

Před odchodem ven si s dětmi pohovoříme o zimní přírodě. Jaké změny můžeme venku pozorovat a jaké zimní sporty provozují. Jak se vhodně a teple oblékat na zimní činnosti. Jaká jsou nebezpečí (vhodná místa na sáňkování, dostatečně silný led na bruslení). Jaké nemoci hrozí, pokud se pořádně neoblékneme (rýma, kašel, chřipka, angína, omrzliny). Popovídáme si, co všechno se ze sněhu a ledu staví (sněhulák, iglú, tunely, celá města). Rozhovor můžeme doplnit o fotografie staveb ze sněhu a ledu. Pak se děti dobře obléknou, společně vybereme vhodné nářadí, a můžeme vyrazit ven.

Vlastní stavění ze sněhu

Cestou na vhodné místo pozorujeme okolní přírodu, různé stopy zvířat, ptáky a zapadané stromy. Hovoříme o tom, co by bylo vhodné a pěkné postavit.

Děti preferují různá zvířata (psa, koně, krokodýla) nebo postavy (vílu, čerta), auta, stavby apod. Na místě se děti se rozdělí do skupinek (po 4 až 5). Domluví se, co budou stavět a jak budou postupovat. Je vhodné, aby se o výběru stavby a vhodném nářadí poradily s učitelem, zda její realizace není příliš obtížná. Pak si rozeberou nářadí a najdou si vhodné místo na stavění. Samy se pokusí si práci rozdělit a naplánovat, menším dětem zpočátku radí učitel. Pokud je dostatek sněhu a staví nějaké obydlí, či velké zvíře, použijí lopaty na navrstvení sněhu. Také mohou udělat několik sněhových koulí a skládat je na sebe. Své výtvary pak různě vykrajují a dolepují, mohou použít kbelíku jako formy, lopatky a klacíků k vyrývání. Používají různé další dostupné přírodniny k vylepšení své stavby, například klacíky, kamínky nebo kůru.

Hodnocení činnosti

Na závěr si všichni společně prohlédneme všechny stavby a děti hodnotí její estetický vzhled a náročnost její realizace. Učitel chválí skupinky, které pěkně spolupracovaly a ocení i kreativní nápady. Některé stavby mohou mít i další využití, například pro různé dětské hry (schovávaná, koulovaná, jízda na koni,...). Záleží na dětské fantazii, která nás neustále dokáže překvapovat. Pokud je dostatek času, je vhodné, aby učitel nechal děti si chvilku pohrát a zakončit tuto činnost touto příjemnou odměnou. Nezapomeneme posbírat a odnést nářadí zpět do školy a převléknout se do suchého oblečení.

Dotazník k námětu:

- Otázka č. 1

Napiš pět zimních sportů.

- Otázka č. 2

Co by se mohlo stát, kdyby ses pořádně neoblékl na stavění ze sněhu?

- Otázka č. 3

Co vám dalo nejvíce práce při stavění a proč?

- Otázka č. 4

Co bys někdy rád postavil(a) ze sněhu s rodiči nebo s kamarády?

- Otázka č. 5

Nakresli tři zvířata, která v zimě spí.

7. 7. Sovičky

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 4. (realizace v praxi)

Pomůcky a materiál: borové šišky, peří, lepidlo, kloboučky z žaludů, nůžky, zelený krepový papír, tavná pistole

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - opakování poznatků o společenstvu lesa
 - rozvoj poznatků o lesních zvířatech a ptácích (jehličnaté stromy, sovy)
 - opakování písní o lesních zvířatech
 - poznatky o vlastnostech materiálů a nářadí
 - šiška je tvrdá, dá se olamovat, některé jsou hodně otevřené
 - peří, je ohebné, měkké, jemné
 - kloboučky jsou tvrdé, lámou se
 - lepidla jsou různě hustá
 - tavná pistole, její hmota je horká
 - poznatky týkající se technologických postupů
 - zastřihávání peříček podle potřeby, ostré nůžky
 - zasouvání peříček do otvorů na šišce tak, aby držely a nevypadly
 - výběr a lepení kloboučků z žaludů tavnou pistolí na šišku, nanesené horké hmoty na klobouček a přitisknutí k šišce
 - naaranžování soviček a dalších přírodnin do mechu nebo na aranžovací hmotu

- poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - dodržují bezpečnost při stříhání
 - opatrně pracují s tavnou pistolí, aby nepopálily sebe ani ostatní, odkládají ji na kovový stojan a nechodí s pistolí mimo určený prostor
 - průběžně uklízí své pracovní místo
 - poskytnou první pomoc při drobném stříhnutí nebo popálení
- Psychomotorické
- osvojení si technologických postupů
 - zastříhnutí peříček nůžkami podle potřeby
 - zastrčení peříček do vhodných otvorů na šišce
 - lepení kloboučků tavnou pistolí
 - aranžování místa pro sovičku
- Afektivní
- ekologické postoje: kladný vztah k životnímu prostředí, k lesu, využití přírodnin
- ekonomické postoje: neplýtvá s tavnou hmotou
- sociální rozvoj: vhodně komunikuje se svými spolužáky i s učitelem, objektivně hodnotí průběh své práce i ostatních
- osobnostní rozvoj: svědomitě pracuje na svém výrobku, rozvoj trpělivosti
- estetické cíle: vhodně vybírá a rozmisťuje peříčka, vhodně vyzdobí okolí sovičky

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence sociální a personální*
 - *žák se podílí na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
 - *kompetence občanské*
 - *žák chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí*
- (RVP ZV, 2017, s. 14-17)

Problémové úkoly

- zastrčení peříčka tak, aby v šišce drželo

Kritéria hodnocení

- znalost lesních zvířat, ptáků (dravců)
- znalost písňe
- zvládnutí technologických postupů
- pečlivost při rozmístění materiálu na šišku
- kreativita při výběru materiálu
- vhodná komunikace a pomoc mezi spolužáky
- nadšení při práci

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší žáci mohou pomáhat pomalejším, mohou vyrobit více soviček
- mohou uklízet své pracovní místo nebo pomoci s úklidem ostatním

Použité formy a vyučovací metody

- diskuze
- pozorování
- demonstrativní ukázka
- pomoc ve dvojicích
- hodnocení a sebehodnocení

Motivace

S dětmi pohovoříme o tom, co ví o společenstvu lesa, jaké znají stromy, rostliny a zvířata, které žijí v lese. Jaké znají lesní ptáky? Kterým z nich se říká dravci? Jací dravci žijí v našich lesích? (káně, poštolka, sovy...) Můžeme vzpomenout na přehlídku živých dravců, kterou jsme měli nedávno v naší škole. Pak si připomeneme písničku, která je o lesních zvířatech „Káča našla ptáče“, a zazpíváme si ji.

Dnes si vyrobíme sovičky. Jaké znáte?

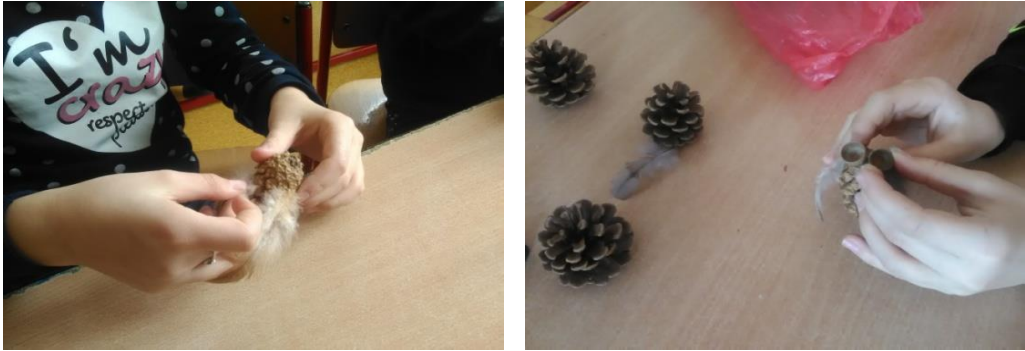
Vlastní výroba soviček

Děti si připraví na lavici šišky, peříčka, kloboučky z žaludů, nůžky a lepidlo. Řekneme si, že šiška bude hlava i tělo naší sovičky a ostatní části musíme doplnit z peříček. Děti samy navrhnou, co udělat nejdříve. Vezmeme dvě podobně dlouhá peříčka a zastrčíme je do otvorů v šišce tak, aby měla sovička křídla. Pokud je nějaké delší, můžeme ho zastříhnout nůžkami. Dále můžeme udělat opeřená „ouška“ stejným způsobem, jen peříčka budou malinká, a zastrčit je do otvorů na šišce nebude jednoduché. Z peříček nezapomeneme stejným způsobem vytvořit i ocásek. Z kloboučků vybereme dva podobné a přilepíme sovičce oči. Je potřeba nanést dostatek tužšího lepidla, aby kloboučky držely a přitisknout je na vhodné místo na šišce. Pokud nebudou držet, použijeme tavnou pistoli. Nakonec sovičky dáme do předem připravené aranžovací hmoty.

Hodnocení činnosti a reflexe z hodiny

Děti si přinesly spoustu materiálu, tak bylo opravdu z čeho vybírat. Peří jsme měli z různých slepic, hus i bažantů. Vyprávěli jsme si o lesních zvířatech. Děti viděly stopy srnek, prasat a na stromech u cesty sedět káně. Pamatovaly si sovu pálenou, sokola a orla z přehlídky dravců. Dále rozeznaly borovou a smrkovou šišku. Připomněli jsme si také, proč a jak se lidé o zvířata v lese v zimě starají. Jakým způsobem můžeme pomáhat všichni, nosit do krmelce kaštiny, žaludy, jablíčka, suché pečivo, zrní Zaspívali jsme si písničku „Káča našla ptáče“ a s chutí se pustili do výroby sovičky.

Zastrčení peříček šlo dětem dobře, pokud měly potíže s malými peříčky, navzájem si vypomohly.

Obr. 43. Nasouvání peříček, obr. 44. Lepení kloboučků (archiv autorky)

Větší problémy byly s lepením kloboučků, padaly, i když byl dostatek lepidla. Šišky pak byly trochu olepené. Museli jsme si vypomoci tavnou pistolí. Také sovičky špatně stály v mechu z krepového papíru, proto jsme zvolili zbytky aranžovací hmoty, do kterých jsme sovičky zapíchlí. Okolí soviček ještě děti dozdobily různými dalšími přírodninami.

Na závěr jsme sovičky vystavili na chodbu. Děti se snažily samy pochválit za to, co se jim na sovičce povedlo. Také mohly chválit i ostatní děti. Některé neměly s vlastní pochvalou potíže a dařilo se jim to. Jiné opakovaly podobné věci jako ostatní. Uvědomila jsem si, že sebehodnocení musím zařazovat častěji. Další den děti vyplnily dotazník.

Obr. 45. Hotové sovičky (archiv autorky)

Vyhodnocení dotazník k námětu

Odpovídalo 13 dětí

➤ Otázka č. 1

Vylušti názvy našich ptáků z přesmyček.

čeksý _____ , ačkuakk _____ , jokas _____ , žnatab _____ ,
nákě _____ , kapěnva _____ , ladet _____ .doupkastra _____ ,

Osm dětí mělo vše správně, čtyři děti nevěděly jednoho ptáka a jeden nevěděl dva

➤ Otázka č. 2

O jaké sově se zpívá v písničce „Káča našla ptáče“, a co o ní víš?

Všechny děti odpověděly: výr, a osm dětí doplnilo, že je to naše největší sova.

Pět jich napsalo, že výr je dravec a loví v noci.

➤ Otázka č. 3

Proč nám šly kloboučky z žaludů špatně přilepit lepidlem na šišku?

Sedm dětí odpovědělo: šišky byly moc rozvité a křivé. Dvě ještě dopsaly, že kloboučky byly těžké. Tři děti napsaly, že šišky byly hrbolaté a měly jsme špatné lepidlo. Jeden chlapec odpověděl, že neví.

➤ Otázka č. 4

Jak jinak se dá ještě využít peří?

Všichni napsali: na peřinu a polštář. Pět dětí doplnilo ještě bundy. A jedna dívka napsala, že dříve se peřím psalo.

➤ Otázka č. 5

Jakou sovičku jsi vyrobil(a)? Nakresli ji.

Máme vystaveno deset výrů a šest puštíků.

Z dotazníků i z rozhovorů jsem zjistila, že děti mají pěkný přehled o našich ptácích a tři z nich navštěvují myslivecký kroužek. Někteří chlapci sovičku raději vyráběli, než kreslili.

7. 8. Pletení pomlázky

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 5. (realizace)

Materiál a pomůcky: vrbové proutky (předem namočené), provázek, zahradnické nůžky, stuha

Cíle námětu

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - připomenutí a recitace velikonočních koled
 - pracovní postup
 - poznatky o materiálech a nářadí
 - vrbové proutky je potřeba několik dní před pletením namočit do vody a udržovat je v chladu, aby při pletení nepraskaly
 - zahradnické nůžky musí být ostré, aby proutek ustříhly a nelámaly
 - provázek dostatečně pevný
 - poznatky týkající se technologického postupu
 - pevně uvážeme proutky, aby se při pletení neuvolnily
 - dodržujeme přesný návod při pletení, aby se pomlázka nerozpletla
 - přiměřeně utahujeme proutky při pletení, aby nevznikaly velké mezery nebo proutky nepraskaly
 - konec pevně svážeme provázkem a kolem rukojetě omotáme jeden tenký proutek, aby schoval provázek
 - přebytečné konce zastříhneme nůžkami (učitel)
 - poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - děti dodržují bezpečnost při práci s nůžkami, aby se nestříhly
 - při pletení udržují děti kolem sebe dostatečný prostor, aby někoho proutkem nešvihly
 - po práci si uklidí své pracovní místo
 - umí poskytnout první pomoc při drobném stříhnutí
- psychomotorické
 - rozvoj jemné motoriky

- osvojení technologických postupů
 - uvázání proutků
 - pletení pomlázky
 - omotání rukojeti proutkem
- afektivní
 - ekologické postoje: práce s přírodninou
 - ekonomické postoje: oceňují to, že si pomlázku samy vyrobí a nemusí ji kupovat
 - estetické cíle: celkový vzhled pomlázky
 - sociální postoje: vzájemná pomoc spolužáků, ocenění práce ostatních
 - osobnostní postoje: radost ze zvládnutí postupu, podpora sebedůvěry, upevňování kladného postoje k našim kulturním tradicím

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence k učení*
 - *žák samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry*
- *kompetence k řešení problému*
 - *žák ověřuje prakticky správnost řešení problému a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problému*
- *kompetence sociální a personální*
 - *žák přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
 - *žák si vytváří pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj, ovládá a řídí svoje chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty,*
- *kompetence občanské*
 - *žák respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní dědictví*

➤ *kompetence pracovní*

- *žák přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- zvládnutí postupu pletení pomlázky z osmi proutků

Kritéria hodnocení

- znalost velikonočních koled
- srovnání a pevné zavázání proutků
- zvládnutí postupu pletení
- samostatnost při pletení
- pomoc ostatním
- estetický vzhled pomlázky

Úkoly pro diferenciaci

- děti, které dopletou, pomáhají ostatním s uvázáním pomlázky, s dopletemím nebo s úklidem

Použité formy a vyučovací metody

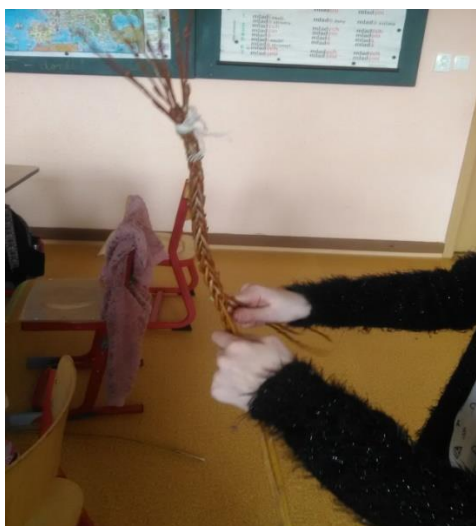
- rozhovor
- recitace
- popis pracovního postupu
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- vzájemná pomoc

Motivace

S dětmi pohovoříme o velikonočním zvyku šlehání děvčat pomlázkou, proč se tento zvyk u nás dodržuje a jaké má tradice. Děti uvádějí své zkušenosti s dodržováním této tradice. Připomeneme si a zarecitujeme některé velikonoční koledy.

Vlastní pletení pomlázky

Děti si přinesou alespoň osm středně silných vrbových proutků. Potom si je horními konci srovnají a pevně zavážou horní konce proutků. Učitel pomáhá nebo si pomáhají navzájem. Pletení z osmi proutků učitel pomalu žákům předvede a popisuje. Děti sledují a začnou plést, učitel může několika z nich pletení začít a ony pak samy pokračují. Je lepší, když u pletení stojí, konce proutků se jim tolik nezaplétají dohromady. Někteří budou potřebovat několikrát pomoci. Připomínáme dětem, aby se snažily pevně utahovat, a pokud některý proutek napraskne, necháme ho a zapleteme.

Obr. 46. Pletení pomlázky (archiv autorky)

Když už děti pletení silných konců neutáhnou, mohou pomlázku ukončit nebo jim doplete kousek učitel. Svážou pevně provázkem rukojeť a připraví si jeden tenký proutek, kterým rukojeť omotají a konce proutku zastrčí mezi proutky v pomlázce. Hotové pomlázky stačí už jen dozdobit stužkou. Pomlázky mohou chlapci hned využít na Velikonoční pondělí, děvčata na ně pověsí kraslice a použijí je jako velikonoční dekoraci.

Obr. 47. Pomlázky (archiv autorky)

Hodnocení a reflexe z hodiny

Na hodinu přinesly proutky všechny děti, jen je některé neměly předem namočené. Při svázání proutků si děti navzájem vypomohly, některým jsem s utažením provázku pomohla. Pak jsem jim předvedla pletení a srozumitelně každý krok popisovala. Některé začaly hned bez potíží plést, pamatovaly si postup z minulého roku. Někomu jsem kousek začala a znovu vysvětlila, pomlázku nakonec dokončili všichni. Nejvíc dělalo potíže udržet dvě čtveřice proutků na své straně a nepomíchat je, také několik dětí méně utahovalo. Třem dětem během pletení praskaly proutky, ale i přesto jsme pomlázku dopletli. Příště už budou vědět, jak je důležité proutky na pár dní namočit. Adélka a Michal měli dopleteno první a oba dva pak radili spolužákům, nebo jim i kousek pomlázky zapletli. Zasloužili pochvalu.

Na konci dnešního vyučování děti uklidily třídu, vyplnily dotazník a před odchodem domů jsme si popřáli veselé Velikonoce.

Vyhodnocení dotazníku

➤ **Otázka č. 1.**

Proč se pomlázka plete právě z vrbových proutků?

Děti odpovídaly, že vrbové proutky jsou pružné nebo ohebné. Pět z nich ještě doplnilo, že na jaře vyrostou první.

➤ **Otázka č. 2.**

Z kolika proutků by šla pomlázka podobným způsobem zaplést?

Při pletení jsme o tom diskutovali a deset dětí správně napsalo 12 a 16. Dvě děti napsaly chybně 10.

➤ Otázka č. 3.

Co by se dalo z vrbových proutků ještě uplést?

Všichni měli košíky, ale objevily se i kabelky, rohožky, pantofle nebo ploty.

➤ Otázka č. 4.

Najdi chybu v postupu pletení pomlázky a oprav ji.

Osm proutků si rozdělíme na dvě čtveřice.

Vezmeme horní proutek z pravé strany, vložíme ho doprostřed mezi čtyři proutky na levé straně, provlečeme, a zadem ho vrátíme nahoru na pravou stranu. Pak vezmeme horní proutek z levé strany, provlečeme ho mezi čtyřmi proutky na pravé straně a dáme ho dolu na levou stranu. Takto pokračujeme dál.

Osm dětí opravilo chybu, slovo „nahoru“ opravily na „dolu“. Čtyři děti opravily špatně.

➤ Otázka č. 5.

Napiš jednu velikonoční koledu.

Deset dětí napsalo: „ Hody, hody, doprovody, dejte vejce malovaný.....“

Dvě děvčata napsala: „Já jsem malý zajíček, utíkal jsem podél vody.....“

Z dotazníku jsem zjistila, že si postup pletení pomlázky pamatuje už většina dětí ze třídy. Koled se budeme muset naučit trochu více, většina dětí zná jen tu jednu.

7. 9. Malování vajíček

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 4. – 5.

Materiál a pomůcky: syrové vejce, lístky prvních jarních rostlin, silonová punčocha, provázek, slupky z cibule, voda, ocet, nůžky

Cíle námětu

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - rozšíření znalostí o velikonočních zvycích
 - pracovní postup z českého jazyka
 - poznatky o pomůckách a materiálech
 - syrové vajíčko je křehké a kluzké
 - lístky z rostlin musíme mít čerstvé
 - silonka je pružná, průhledná, snadno se protrhne
 - provázek, použijeme kousek na uvázání silonky
 - slupky z cibule jsou hnědé, suché, ve vroucí vodě s octem pouští hnědou barvu
 - poznatky týkající se technologického postupu
 - lístky namokříme, aby na vajíčku lépe držely
 - silonku musíme hodně natáhnout, než do ní vajíčko vložíme
 - pevně silonku utáhneme, aby se lístek nepohnul, a uvážeme
 - vajíčka dáme do vody se slupkami a octem ještě před varem
 - poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - před vstupem do kuchyňky si společně připomeneme pravidla bezpečného chování v této učebně, hlavně bezpečnost kolem kuchyňského sporáku
 - činnosti děláme postupně podle pokynů učitele, aby nedošlo k poranění
 - děti zvládnou ošetřit drobné poranění (říznutí, popálení)
 - po dokončení práce vše v kuchyňce uklidí
 - nesahají na vajíčka, pokud se vaří ve vodě, aby se nespálily
 - nesahají na horkou plotýnku ani horký hrnec, hrozí popálení
- Psychomotorické
 - rozvoj jemné motoriky a kreativity
 - osvojení nových technologických postupů
 - přiložení a rozprostření mokrého lístku na syrové vajíčko
 - natáhnutí silonky a vložení vajíčka s lístkem
 - utáhnutí silonky

- uvázání silonky
 - slupky z cibule dáme do hrnce s vodou
 - přidáme dvě lžíce octa
 - vložíme vajíčka v silonce
 - dáme na sporák a přivedeme k varu
 - vaříme asi 8 minut
 - pak vypneme plotýnku, necháme ještě dvě minutky dovařit, slijeme horkou vodu a napustíme studenou (provádí učitel)
 - necháme asi 10 minut ve studené vodě
 - vyndáme vajíčka z hrnce
 - ustříhneme provázek a vyndáme vajíčko ze silonky
 - sloupneme lístek
- Afektivní
 - Ekologické postoje: používáme přírodní materiály, uvařené slupky odneseme na školní kompost
 - Ekonomické cíle: neplýtváme zbytečně vodou, energií, vypneme plotýnku dříve a necháme dovařit, vaříme vajíčka všechna najednou, na obarvení využijeme slupky a nemusíme kupovat barvy
 - Sociální postoje: pomáháme si při utahování a vázání silonky, umí ocenit práci ostatních, umí ošetřit drobné poranění (popálení, stříhnutí)
 - Osobnostní postoj: těší se ze své práce, mají kladný vztah k našim kulturním tradicím
 - Estetický rozvoj: kreativita při výběru a rozložení lístku na vajíčko, velikonoční dekorace

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence k řešení problému*
 - *žák ověřuje prakticky správnost řešení problému a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problému*

- *kompetence sociální a personální*
 - *žák přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *kompetence pracovní*
 - *žák používá bezpečně a účinně materiály, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky*
 - *žák přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- vložit vajíčko s lístkem do silonky a silonku utáhnout tak, aby se lístek nepohnul

Kritéria hodnocení

- znalost velikonočních tradic
- zvládnutí technologického postupu
- dodržení bezpečnosti při práci v kuchyňce
- kreativita při výběru lístku a rozložení na vajíčko
- ochota pomoc spolužákům

Úkoly pro diferenciaci

- děti, které už budou mít vajíčko v silonce, pomáhají ostatním s utáhnutím a zavázáním silonky
- pomáhají s úklidem zbylých lístků, odnesou slupky a lístky na školní kompost

Použité vyučovací formy a metody

- rozhovor
- samostatná práce
- popis pracovního postupu
- demonstrativní ukázka
- pomoc ve dvojicích
- výstava hotových výrobků

Motivace

Děti si přinesou syrové vajíčko (nejlépe v nějakém pevném obalu), silonku a slupky z hnědých cibulí.

Společně pohovoříme o velikonočních tradicích, které dodržují doma s rodiči (pečení mazance a beránka, malování vajíček, pletení pomlázky, koledování, polévání vodou....). Můžeme se více zaměřit na různé techniky malování vajíček, zmínit techniky, které se využívaly v minulosti. Na obarvení vajíček se používaly různé potraviny, například: červená řepa, borůvky, cibulové slupky, petržel, špenát.

My dnes vyzkoušíme techniku obarvení cibulovými slupkami. Budeme pracovat v kuchyňce a cestou do této učebny si nasbíráme první jarní lístky, které budeme také potřebovat.

Vlastní práce

Před vstupem do kuchyňky si společně připomeneme bezpečnost chování v této učebně, sedneme si na místa ke stolu a připravíme si všechny pomůcky.

Do misky na stůl naliju trošku vody a ukážu dětem, jak lístek rozložit na vajíčko. Pak si připravím provázek, natáhnu silonku a opatrně do ní vajíčko vložím, Dávám si pozor, aby se lístek nepohnul, silonka byla hodně natažená a neprotrhla se. Pak ji na opačné straně utáhnu a převážu provázkem, pomůže mi kamarád. Na plotýnku si připravím hrnec s vodou, děti, které už budou mít vajíčko v silonce, nandají do hrnce všechny slupky z cibule a dvě lžice octa. Zapnu plotýnku a děti dají svá vajíčka do hrnce. Když se voda začne vařit, sledujeme jak slupky pouští barvu, můžeme lehce vajíčka pomocí lžičky otáčet. Mezitím si děti uklidí zbylé lístky a silonky. Po osmi

minutách vypnu plotýnku a nechám vajíčka přibližně dvě minuty dovařit, mohu s dětmi diskutovat i o využití zbylé energie. Horkou vodu s pomocí pokličky a utěrky sliju do dřezu a napustím na vajíčka studenou. Nechám je pár minut, vyndám vajíčka na utěrku a děti opatrně rozstříhnou provázek, vyndají ze silonky vajíčko a sloupnou lístek.

Obr. 48. Vajíčka (archiv autorky)

Hodnocení a úklid

Na závěr vše v kuchyňce uklidíme, slupky a lístky doneseme na školní kompost. Vajíčka dáme do misky a prohlédneme si je. Děti pochválím za pěkné nápady, práci a pomoc druhému. Vajíčka můžeme dát na školní výstavu nebo jimi obdarovat třeba maminku.

Dotazník

- Otázka č. 1.
Napiš, co nejvíc velikonočních tradic.
- Otázka č. 2.
Seřaď a očíslej postup malování vajíček, který jsme dělali.
___ Do hrnce s vodou jsme dali slupky z cibule a ocet.
___ Na vajíčko jsme rozprostřeli mokřý lístek.
___ Vajíčko s lístkem jsme vložili do natáhnuté silonky.
___ Vařili jsme vše asi deset minut.
___ Hotová vajíčka jsme dali do misky.
___ Silonku s vajíčkem jsme utáhli a svázali provázkem.

- ___ Odloupli jsme lístek a vajíčko jsme osušili.
- ___ Z hrnce jsme slili horkou vodu a na vajíčka napustili studenou.
- ___ Do hrnce jsme napustili vodu a dali jsme ho na plotýnku.
- ___ Nechali jsme vajíčka v hrnci se studenou vodou několik minut.
- ___ Rozstříhli jsme provázek a vajíčko vyndali ze silonky.

➤ Otázka č. 3.

Jaké potraviny nám mohou vajíčko obarvit?

➤ Otázka č. 4.

Víš, proč se při barvení vajíček musí do vody ke slupkám z cibule dát ocet?

➤ Otázka č. 5.

Nakresli své obarvené vajíčko.

7. 10. Panenka z lýka

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Materiál a pomůcky: klubko přírodního lýka (někdo má doma, lze objednat na internetu), nůžky, jehla s velkým uchem

Cíle námětu:

- Kognitivní
 - poznatky z jiných předmětů
 - rozvoj poznatků o složení kmene stromu a jeho škůdcích, ochrana lesa
 - popis pracovního postupu
 - poznatky o materiálu a nářadí
 - lýko je součástí kmene stromu, čerstvé je vláčné a pružné
 - nůžky, potřebujeme ostré, aby lýko dobře přestříhly a nerozžvýkaly
 - jehla, musí mít dostatečně velké ucho, abychom provlékli lýkový provaz
 - poznatky týkající se technologického postupu
 - motání, ohýbání a překládání lýka půjde dobře, pokud bude vláčné, je dobré ho den před zpracováním namočit do vody, suché by praskalo
 - zaplétání lýka, lze ho zapléstat do copů a dělat různé uzlíky

- stříhání lýka, stačí ostré nůžky a zvládnou to i menší děti
- provlékání lýka s pomocí jehly, jehla musí mít velké ucho
- poznatky z bezpečnosti a hygieny
 - děti si udržují pořádek na svém místě, nůžky a jehlu odkládají na určené místo, aby se o ně někdo neporanil
 - dodržují bezpečnost při práci s nůžkami a jehlou
 - umí poskytnout první pomoc při menším poranění (stříhnutí, píchnutí)
- Psychomotorické
- rozvoj kreativity a jemné motoriky
- osvojení technologického postupu
 - namotání lýka do klubíčka (hlava)
 - přes hlavu přetáhneme několik provázků lýka
 - pod hlavou je kousek lýka svážeme (krk)
 - svázání lýkem o kousek níž v pase panenky
 - zastříhnutí sukně
 - ze třech provázků lýka upleteme copánek, na obou koncích svážeme
 - provlékneme copánek tělem (ruce)
 - navléknutí lýka do jehly a provlékání vrcholem hlavy, několikrát (vlasy)
 - úprava vlasů (zastříhnutí, zapletení do copů)
- Afektivní
 - Ekologické postoje: práce s přírodninou, odstřížky lýka dáme na kompost
 - Estetické cíle: celkový vzhled panenky (úprava vlasů, poměr jednotlivých částí těla)
 - Sociální postoje: vzájemná pomoc ve dvojicích, ocenění práce druhého, vzájemná komunikace při práci
 - Osobnostní postoje: rozvoj kreativity, sebedůvěry, radost z práce

Rozvoj klíčových kompetencí

- *kompetence komunikativní*
 - *žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje*
- *kompetence sociální a personální*
 - *žák přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *kompetence občanské*
 - *žák chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí*
- *kompetence pracovní*
 - *žák používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky (RVP ZV, 2017, s. 14-17)*

Problémové úkoly

- práce s jehlou, navléknutí, prošití ve správném místě

Kritéria hodnocení

- znalost lesních škůdců a ochrany lesa
- dodržení a zvládnutí pracovního postupu
- pečlivost při práci
- originalita
- pomoc ostatním

Úkoly pro diferenciaci

- rychlejší žáci mohou pomoci ostatním s úklidem nebo s dokončením panenky
- mohou různě svou panenku vylepšovat

Použité metody a formy

- rozhovor
- popis pracovního postupu
- demonstrativní ukázka
- napodobování
- pomoc druhému

Motivace

Rozhovor s dětmi. Co víš o lýku? Jaké znáš škůdce stromů? Jak lze les proti škůdcům chránit? Můžeme si ukázat obrázky některých škůdců (lýkožrout, zajíc, srnky) a ukázky poničeného stromu. Některé děti vědí, jak vypadají lapače na lýkožrouty. Při vycházkách jsme je několikrát zahlédli. Také si můžeme povídat, co se vyrábí z lýka.

Vlastní činnost

Na lavici si děti připraví nůžky a jehlu. Učitel nastříhá (může mít předem připraveno) mnoho přibližně půlmetrových provázků lýka a každému dítěti jich několik rozdá.

Před začátkem činnosti si společně s dětmi zopakujeme bezpečnost při práci s nůžkami a jehlou. Učitel postupně vysvětluje a zároveň ukazuje, jak postupovat. Nejdříve namotáme malé klubíčko, pak přes něj přetáhneme alespoň pět provázků lýka a hned pod hlavou svážeme. Trochu níž svážeme znovu, vytvoříme tělo a můžeme zastříhnout sukýnku. Pak ze třech provázků upleteme cop, který svážeme na obou koncích. Roztáhneme tělíčko a cop provlečeme jako ruce. Dále si do jehly postupně navlékáme několik kratších provázků a prošíváme vršek hlavy. Navlékneme, s pomocí jehly prošijeme a z jehly vyvlékáme. Vlasy můžeme nůžkami zarovnat anebo zaplést do copu. Rychlejší děti mohou různě vylepšit tělíčko, sukýnku nebo ruce, záleží na jejich fantazii. Také lze místo sukýnky udělat nohy a vytvořit panáčka.

Obr. 49. Panenky (KOCIÁNOVÁ, Ludmila,

Slávka BENEDIKTOVÁ a Václav TICHÝ. *Nápady pro jaro a léto*. Praha: Dita, 1996. ISBN 80-85926-04-0. s. 85)

Hodnocení a úklid

Uklidíme svá pracovní místa a ústřížky lýka odnese na školní kompost. Panenky vystavíme a můžeme ohodnotit, jak se každému práce dařila. Procvičujeme sebehodnocení a hodnocení druhých.

Dotazník k námětu

- Otázka č. 1.
Proč je lýko pro stromy důležité?
- Otázka č. 2.
Jakou činnost jsme při výrobě panenky dělali jako první?
- Otázka č. 3.
Co by se stalo, kdybychom lýko předem nenamočili?
- Otázka č. 4.
Spoj s částmi těla činnost, kterou jsme při jejich výrobě použili.

Hlava krk tělo ruce sukně vlasy

Splétání svázání smotání do klubka stříhání splétání zavázání

- Otázka č. 5.
Jak se tvoje panenka jmenuje, co se s ní dá dělat?

ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo vypracovat několik výukových námětů do předmětu Pracovní činnosti na 1. stupni, které budou zaměřeny na využití různých přírodních materiálů, což se podařilo v praktické části. Pro dosažení cíle této diplomové práce byla prostudována potřebná literatura, v teoretické části jsou popsány cíle, pojetí a výstupní kompetence technické a environmentální výchovy na 1. stupni primární školy. V další části jsou uvedeny známé i méně známé přírodniny, jejich vlastnosti a různé pracovní techniky, které můžeme využít v pracovních činnostech, ale i v mimoškolních aktivitách. V závěru teoretické části je seznámení s venkovskou školou v obci Malonty, kde se snaží učitelé ve výuce využívat dostupné přírodniny.

Praktická část obsahuje deset didaktických námětů zaměřených na práci s přírodninami pro děti na 1. stupni. Polovina z těchto námětů byla realizována v praxi se žáky páté třídy, které vyučuji již třetím rokem. Zbýlých pět námětů jsem v minulosti také vyzkoušela, některé i vícekrát, s různě starými dětmi ve školních nebo mimoškolních činnostech. Nyní byly realizovány didaktické náměty „Lodičky z kůry“, „Podzimáci“, „Vánoční ozdoba“, „Sovičky“ a „Pletení pomlázky“.

Děti se velice rády účastnily všech těchto námětů, ke všemu přistupovaly s chutí a nadšením. Ve své třídě mám devět děvčat a jen čtyři chlapce, všichni bez větších potíží zvládali všechny činnosti. Většinu realizovaných námětů vytvářel každý samostatně, ale jsme již tak sehraný kolektiv, že vzájemná pomoc nebo rada není nikomu ze třídy cizí. Práci ve skupinách zařazuji velice často a tak ji děti již dobře zvládají, umí si rozdělit role, jsou tolerantní k pomalejším a dokážou ocenit práci ostatních.

Na závěr každého projektu jsem děti nechala vyplnit krátký dotazník, abych si ověřila, jak činnost zvládly, co nového se naučily a jestli je práce s přírodninami bavila.

Námět „Lodičky z kůry“ si děti vyloženě užívaly, bavila je práce v dílnách i samotné pouštění lodiček. Při jejich vyrábění prokázaly svou vynalézavost a kreativitu. Z dotazníku vyplynulo, že děti mají pěkné znalosti

o lesních stromech a jejich škůdcích. Pamatovaly si nářadí i pracovní činnosti, které při výrobě lodiček využily. Odměnou pak bylo samotné pouštění lodiček na rybníku. V námětu „Podzimáci“ pracovaly ve skupinách, děvčata zde projevila větší pečlivost a trpělivost. Při prezentaci Podzimáků před ostatními dokázaly být děti vtipné a zábavné, což přispívá k příjemnému a zdravému třídnímu klimatu.

Své vánoční ozdoby použily děti po školní výstavě na ozdobení svícnu, který jsme vyráběli ve vánočním školním projektu, což ocenily hlavně maminky dětí. Moc se jim ozdoby i svícen líbily a použily je při výzdobě štědrovečerního stolu. V loňském roce jsme takto využili svíčky z voskových plátů. Svičky zdobí naši chodbu ještě dnes a obdivovali je hlavně děti a rodiče, kteří přišli k zápisu do naší školy. Při pletení pomlázky mě velice potěšilo, že několik dětí si postup pamatovalo z minulého roku a další se ho letos dobře naučily. Po Velikonocích mi také několik dětí sdělilo, že doma barvili vajíčka v cibuli stejně jako my před minulými Velikonocemi. Jsem velice ráda, že mé náměty si děti pamatují, dokážou je využívat v běžném životě a zapojit do nich i rodiče a příbuzné.

V diplomové práci jsem si rozšířila znalosti o významu technické a environmentální výchovy na 1. stupni, o druzích přírodnin, jejich vlastnostech a dalších pracovních technikách s nimi. Snažila jsem se vhodně a efektivně využít některé přírodniny ve svých námětech, což se mi podařilo. Každý realizovaný námět jsem si musela předem naplánovat, zjistit, zda je potřebný materiál dostupný, při čemž jsem si rozvíjela mé organizační a komunikační schopnosti. Plánované výrobky jsem si předem vytvářela, zkoušela různé nářadí a seznamovala se s vlastnostmi méně známých materiálů, abych si ověřila, jestli děti zvládnou všechny naplánované činnosti. Zdokonalila jsem se nejen v práci s různým nářadím a materiály, ale i v přesném vysvětlování nových pracovních postupů. Oceněním pro mě byla zpětná vazba v podobě dotazníků pro děti, a také jejich nadšení a tvořivost při vyrábění. To mi potvrzuje, že práce s přírodními materiály je pořád velice efektivní a přínosná pro celkový rozvoj dítěte a k vytvoření kladného vztahu k přírodě. Přírodniny jsou pořád snadno dostupné, hlavně na venkovských školách jako je ta naše. Při plnění

didaktických námětů se současně s technickými dovednostmi dětí rozvíjí i několik klíčových kompetencí, zejména kompetence pracovní, sociální a komunikativní. Vzájemnou spoluprací a častou komunikací při pracovních činnostech se vylepšují vztahy mezi dětmi i vztah dětí s učitelem, což příznivě ovlivňuje klima třídy. V takovém prostředí se děti cítí dobře a učitele práce baví a naplňuje, tak jako mě už mnoho let. Didaktické náměty by mohly posloužit jako inspirace pro učitele na jiných základních školách, aby je více zařazovali do výuky.

ZDROJE

Knižní zdroje

HORKÁ, Hana. *Teorie a metodika ekologické výchovy*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-33-8.

KOPP, Jan, ed. *Environmentální výchova jako průřezové téma: [sborník příspěvků studentů a pedagogů Fakulty pedagogické ZČU v Plzni z konference 14.11.2008]*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2008. ISBN 978-80-7043-757-5.

ZIEGLER, Václav a Eva LIŠKOVÁ, ed. *Environmentální výchova na ZŠ a SŠ - teoretický základ, praktická aplikace: akreditovaný kurz pro učitele základních a středních škol pořádaný v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova, 2002. Práce katedry biologie a ekologické výchovy Univerzity Karlovy v Praze - Pedagogické fakulty. ISBN 80-7290-081-1.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-634-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní výchova s didaktikou*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-111-9.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, MICHÁLKOVÁ, Ludmila, Vodáková, Jitka VODÁKOVÁ. *Praktické činnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-7290-003-x.

RUBCOV, Valentin Gennad'jevič, BENEŠ, Karel, ed. *Zelená lékárna*. 3. vydání. Ilustroval SEVERA, František, Praha: Lidové nakladatelství, 1990. Planeta (Lidové nakladatelství). ISBN 80-7022-004-x.

ALEN, Durward L., SCHEFFEL, Richard L., ed. *ABC přírody: svět v otázkách a odpovědích*. Praha: Reader's Digest Výběr, 1996. ISBN 80-902069-0-5.

KOŽELUH, Milan a [AUS DEM TSCHECHISCHEN ÜBERSETZT VON BERNHARDT SCHNEIDER]. *Spuren der Erinnerung im Gratzener Hügelland*. [Nové Hrady: Město Nové Hrady], 2010. ISBN 9788025472934.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9.

Školní virtuálně naučná stezka, projekt „Školy pro region“- modernizace ŠVP ZV v českorakouském příhraničí Novohradsko (reg.číslo: CZ.1.07/1.1.10/02.0037), 2010/2011, autoři: žáci 6. třídy a pedagogický tým ZŠ Malonty

Kronika obce Malonty

Kronika školy Malonty

Farní kniha kostela sv. Bartoloměje v Malontech

25 let české školy v Malontech, vydal MNV v Malontech, 1970, kolektiv učitelů ZDŠ

DOSTÁL, Jiří. *DIDATECH Didaktická souprava pro výuku techniky*. Olomouc: UPO, 2015. ISBN 978-80-244-4484-0.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009.

BARFF, Ursula, Inge BURKHARDT a Jutta MAIER. *Velká kniha pro malé mistry*. Praha: Ikar, 1996. Beruška. ISBN 80-7202-036-6.

BRÝDOVÁ, Monika. *52 nápadů na každý týden v roce*. Brno: Computer Press, 2006. Výtvarné techniky (Computer Press). ISBN 80-251-0303-x.

KÜRTOVÁ, Hertha. *Vyrábíme z lýka a kukuřičné slámy*. Verlag Leipzig: Rudolf Arnold, 1984.

MOŠNA, František. *Práce s technickými materiály pro 6.-9. ročník základních škol: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Fortuna, 1997. Praktické činnosti. ISBN 80-7168-468-6.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila, Slávka BENEDIKTOVÁ a Václav TICHÝ. *Nápady pro jaro a léto*. Praha: Dita, 1996. ISBN 80-85926-04-0.

Amos, *creativ*. Praha: Chamber, 2006, **2006**(1.).

KONÍČKOVÁ, Mirka. *Tvořivý rok: to nejlepší z časopisu Rozmarýna a něco navíc*. V Praze: Metafora, 2016. ISBN 978-80-7359-527-2

SCHWAKE, Susan. *Výtvarné dílny pro děti: 52 tvůrčích dobrodružství s kresbou, malbou, potiskem, papírem a smíšenými technikami*. Praha: Slovart, 2014. ISBN 978-80-7391-883-5.

HARRISON, Paul. *Každé dítě to zvládne: tisk, lepení, vystřihování, malování*. Praha: Svojtka & Co., 2000. ISBN 80-7237-042-1.

MOTLOVÁ, Milada. *Český rok od jara do zimy*. Ilustroval Tomáš ŘÍZEK. V Praze: Fortuna Libri, 2010. ISBN 978-80-7321-522-4.

Internetové zdroje

RVP ZV [online]. 2017 [cit. 2017-11-09]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_verze_cerven.pdf

Líska obecná. Pámelník. Javor mléč, Javor babyka. Vrba jíva. Jeřáb obecný. Jírovec maďal. Buk lesní. *České stavby* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://www.ceskestavby.cz/rostliny/fagus/>

WENDYS. *Herbář rostlin: Růže šípková, Dub korkový, Ořešák královský*, [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://botanika.wendys.cz/index.php/14-herbar-rostlin/549-rosa-canina-ruze-sipkova>

Dýně. *Zahrada a příroda* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://www.zahradaapriroda.cz/dyne-druhy-pestovani-ucinky-a-recepty/>

Hloh obecný. *Příroda* [online]. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <https://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=928>

Ostrava-educanet.cz: Biologie - Jehličnany [online]. In: . [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://ostrava-educanet.cz/biologie/ostrava->

educanet.cz/www_biologie/index1513.html?option=com_content&view=article&id=195&Itemid=195

Včelí vosk. *Včelky* [online]. [cit. 2017-07-13]. Dostupné z: <http://www.vcelky.cz/vosk.htm>,

ROUČOVÁ, Eva. Technické práce s didaktikou 1.[online]. [cit. 2017-09-16]. Dostupné z: <https://moodle.pf.jcu.cz/mod/resource/view.php?id=4736>

Bemagro. *Www.bemagro.cz* [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.bemagro.cz/bemagro.html>

Obec Malonty. *Www.obecmalonty.cz* [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.obecmalonty.cz/>

Novohradky. *Www.novohradky.info* [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://www.novohradky.info/index.html>